

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

VÝBĚR Z ROZHODNUTÍ Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu

OBSAH:	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 27711/94 ve věci de Oliveira versus Švýcarsko	2
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 24294/94 ve věci Twalib versus Řecko	7
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 27671/95 ve věci Valenzuela Contreras versus Španělsko	19

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
30. července 1998
VĚC DE OLIVEIRA
(Rozsudek ve věci de Oliveira versus Švýcarsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu B, v Senátu, jehož členy byli následující soudci: pan R. Bernhardt, předseda, pan F. Gölcüklü, pan A. N. Louizou, pan L. Wildhaber, pan B. Repik, pan P. Küris, pan E. Levits, pan P. van Dijk, pan M. Voicu a rovněž tajemník Soudu pan H. Petzold, zástupce tajemníka Soudu pan P. J. Mahoney, po poradě ze dne 20. dubna a 22. června 1998 vynáší následující rozsudek, který byl schválen v poslední uvedený den:

POSTUP

1. Případ byl předán Soudu portugalskou státní příslušnicí, paní Maria Celeste Vieira Velose de Oliveira (dále jen „žadatelka“), dne 25. srpna 1997 a Evropskou Komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) dne 22. září 1997, během tříměsíční lhůty stanovené v článku 32 odst. 1 a článku 47 Úmluvy. Podnětem byla stížnost (č. 25711/94) proti Švýcarské konfederaci podaná u Komise v souladu s článkem 25 žadatelkou 22. října 1994.

Požadavek Komise se vztahoval na články 44 a 48 ve znění novelizovaném Protokolem č. 9, pokud jde o Švýcarsko, a na prohlášení, kterým Švýcarsko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Žádost paní de Oliveira k Soudu se vztahovala na článek 48 Úmluvy. Předmětem požadavku a žádosti bylo rozhodnutí o tom, zdali skutkové okolnosti případu představují porušení závazků žalovaného Státu podle článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ustanovením 35 odst. 3 (d) Jednacího řádu B žadatelka určila advokáta, pana A. von Albertini, který jí bude zastupovat (ustanovení 31). Advokátovi předseda udělil souhlas s používáním německého jazyka (ust. 28 odst. 3). Potom, co byla původně v řízení před Komisí určená iniciálami C. M. L. – O., souhlasila žadatelka s prozračením svého jména.

3. Ustavený Senátu tvořili z moci úřední pan L. Wildhaber, zvolený soudce švýcarské státní příslušnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu (ustanovení 21 odst. 4 b/). Dne 25. září 1997, za přítomnosti tajemníka, předseda Soudu, pan R. Ryssdal vylosoval jména dalších sedmi členů, a to pana F. Gölcüklü, pana A. N. Loizou, pana B. Repika, pana P. Kürise, pana E. Levitse, pana P. van Dijka a pana M. Voicu (článek 43 in fine Úmluvy a ustanovení 21 odst. 5).

4. Pan Bernhardt jako předseda Senátu (ust. 21 odst. 6) jednající prostřednictvím tajemníka, konzultoval se zástupcem švýcarské vlády (dále jen „Vlády“), žadatelčím advokátem a s panem E. Alkemou, delegátem Komise, postup soudního řízení (ust. 39 odst. 1 a 40). V souladu s následně vydaným příkazem tajemník obdržel vyjádření žadatelky dne 23. února 1998 a vlády dne 30. března 1998. Dne 17. dubna 1998 delegát Komise předložil svá písemná vyjádření.

5. Dne 27. února 1998 Senát rozhodl, že nepovažuje za nutné nařízení jednání v daném případě, jsa předsděčen o tom, že byla splněna podmínka pro odchylku od běžného postupu (ust. 27 a 40).

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

6. Paní de Oliveira, portugalská občanka, se narodila roku 1967 a v současnosti žije v Curychu (Švýcarsko).

7. Dne 15. prosince 1990, když řídila vozidlo po silnici pokryté ledem a sněhem v Curychu, její auto se otočilo na druhou stranu silnice, nejdříve narazilo do jednoho auta a potom se srazilo s druhým autem řízeným panem M., který utrpěl vážná zranění.

8. Dne 19. března 1991 curyšský Úřad policejního magistrátu (Polizeirichteramt) zaslal spis Úřadu oblastního státního zastupitele (Bezirksanwaltschaft) za účelem dalšího šetření, zdali žadatelka způsobila vážná tělesná zranění z nedbalosti v rozporu s článkem 125 odst. 2 trestního zákona (viz odst. 16 níže).

9. Dne 5. dubna 1991 curyšský Oblastní úřad (Statthalteramt) zaslal spis Úřadu oblastního státního zástupce za účelem dalšího šetření, zdali došlo ke spáchání nějakých protiprávních činů podle federálního zákona o silniční dopravě (viz odst. 17 níže).

10. Dne 3. června 1991 Úřad oblastního státního zástupce vrátil spis případu týkající se osoby zraněné během dopravní nehody Úřadu policejního magistrátu. Obsahoval lékařské osvědčení o tom, že poškozený byl vážně zraněn. Dne 12. srpna 1991 Policejní magistrát rozhodl o zastavení trestního stíhání proti poškozenému (Einstellungs-Verfügung). Dne 13. srpna 1991 sdělil žadatelce obvinění z trestného činu nezvládnutí řízení vozidla podle § 31 a 32 federálního zákona o silniční dopravě, jelikož nepřizpůsobila svoji rychlost podmínkám vozovky (Nichtbeherrschen des Fahrzeuges infolge Nichtanpassens der Geschwindigkeit an die Strassenverhältnisse), a odsoudil ji k pokutě ve výši 200 švýcarských franků (CHF). Uznal zejména, že dne 15. prosince 1990 byla vozovka pokryta ledem a sněhem, a že žadatelčino auto se otočilo na druhou stranu silnice, kde narazilo do jednoho auta a v západě do druhého.

11. Dne 25. ledna 1993 Úřad oblastního státního zástupce vydal trestní příkaz (Strafbefehl), kterým uložil pokutu paní de Oliveira ve výši CHF 2.000 za nedbalostí způsobení újmy na zdraví v rozporu s článkem 125 trestního zákona s ohledem na zranění, která utrpěl M. v důsledku srážky jeho vozidla s žadatelčíným.

12. Žadatelka napadla příkaz curyšského oblastního soudu (Bezirksgericht), který snížil pokutu dne 11. března 1993 na CHF 1.500. Příkaz obsahoval zejména následující:

„Policejní magistrát, který uložil pokutu (Bussenverfügung), na kterou odkazuje žadatelka, musel prozkoumat situaci v rozsahu řízení odpovídajícímu přestupku (Übertretungsverfahren), takže v souladu se zásadou non bis in idem není pochyb o tom, že nemůže být zahájeno další stíhání za přestupek na základě téže události. Nicméně, skutečnost, že vyšetřování u tohoto druhu řízení jsou zkrácená a omezená rozsahem, znamená, že pachatelé, kterým byla pouze uložena pokuta, mohou být stíháni na základě těchto skutečností za závažný trestný čin nebo zvláště závažný přestupek v případě nutnosti podrobnějšího šetření z hlediska právních nebo skutkových úvah. V takových případech se ruší původní rozhodnutí a trest.“

Soud anuloval pokutu ve výši CHF 200 uloženou dne 13. srpna 1991 a sdělil, že ta část pokuty, která již byla splacena, bude odečtena od pokuty, kterou soud ukládá nyní. Nová pokuta je tedy snížena na CHF 1.300.

13. Žadatelka se odvolala k curyšskému odvolacímu soudu (Obergericht), který dne 7. října 1993 zamítl odvolání s názorem, že kromě jiného:

„Je nutné zvážit, jaké závěry je nutné vyvodit z pochybení policejního magistrátu týkajícího se sporné záležitosti. Je zřejmé, že ve svém rozhodnutí ze dne 13. srpna 1991 učinil nález, pouze pokud jde o žadatelčino nezvládnutí řízení vozidla, ale nikoli ohledně tělesných zranění, která utrpěl poškozený v důsledku toho. ... Nicméně, pokud jde o určení, zdali byl dodržen Silniční řád, policejní magistrát měl právo a povinnost posoudit všechny skutečnosti sám a rozhodnout o nich vyčerpávajícím způsobem podle trestního práva; skutečnost, že nepostoupil spis případu, byť byla možná způsobena vážná tělesná zranění z nedbalosti, nutně neznamená, že rozhodnutí policejního magistrátu je neplatné – toto rozhodnutí zůstává v platnosti. Nebylo navrženo a rovněž nevyplývá ze spisu, že by sporné rozhodnutí obsahovalo vážné vady, které by vyžadovaly v každém případě zrušení rozhodnutí jako celku.“

Odvolací soud následně potvrdil rozhodnutí odečíst CHF 200 od pokuty CHF 1.500, domnívaje se, že žadatelka by neměla být potrestána přísněji, než kdyby obě protiprávní jednání byla projednávána společně v jednom řízení.

14. Paní de Oliveira se odvolala proti rozhodnutí z důvodů zmatečnosti (Nichtigkeitsbeschwerden) ke Kasačnímu soudu (Kassationsgericht) kantonu Curych a k Federálnímu soudu. Dne 27. dubna 1994 Kasační soud odmítl zabývat se odvoláním.

15. Žadatelka pak podala veřejnoprávní odvolání u Federálního soudu proti tomuto rozhodnutí.

Dne 17. srpna 1994 Federální soud zamítl jak žadatelčino veřejnoprávní odvolání, tak její odvolání zdůvodněné zmatečností. Ve svém posledně uvedeném rozhodnutí Federální soud shledal, že je nutné předpokládat, že když dne 13. srpna 1991 policejní magistrát uložil paní de Oliveira pokutu, nebyla mu známa skutečnost, že M. utrpěl závažná zranění, neboť jinak by nebyla dána jeho pravomoc uložit pokutu, ale musel by postoupit spis Úřadu oblastního státního zástupce. Federální soud učinil závěr, že Oblastní soud anuloval účinky dvojího potrestání pachatelky za totéž protiprávní jednání tím, že vzal v úvahu pokutu CHF 200, která byla uložena policejním magistrátem, „při určení výše nové pokuty“ (bei der Bemessung der neuen Busse).

II. Relevantní domácí právo

16. Článek 125 trestního zákona stanoví:

„1. Kdo z nedbalosti způsobí újmu na tělesné integritě nebo zdraví jiného, bude potrestán odnětím svobody nebo pokutou, pokud bude podáno trestní oznámení.

2. Jestliže jde o vážnou újmu, bude pachatel potrestán z moci úřední.“

17. Ustanovení § 31 odst. 1 federálního zákona o silniční přepravě stanoví, inter alia, že řidič musí vždy ovládat své vozidlo, aby splnil svoji povinnost řídit opatrně. Podle ustanovení § 32 musí řidič přizpůsobit rychlost vozidla podmínkám.

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

18. Paní de Oliveira podala žádost ke Komisi 22. října 1994. Stěžovala si na porušení čl. 4 Protokolu č. 7.

19. Komise prohlásila žádost (č. 25711/94) za přípustnou dne 13. ledna 1997. Ve své zprávě ze dne 1. července 1997 (článek 31), vyslovila názor, že došlo k porušení tohoto ustanovení (dvacet čtyři hlasů k osmi). Úplné znění názoru Komise a dvou odchylných názorů obsažených ve zprávě je reprodukováno v příloze k tomuto rozsudku.

KONEČNÁ PODÁNÍ K SOUDU

20. Ve své zprávě Vláda vyzvala Soud, aby potvrdil, že v daném případě nedošlo k porušení článku 4 Protokolu č. 7 Úmluvy.

21. Ve své zprávě žadatelka žádala Soud, aby

„1. Shledal, že rozsudky vynesené v trestních řízeních ze svrchované moci Švýcarské konfederace samosoudcem curyšského oblastního soudu, odvolacím soudem, Kasačním soudem kantonu Curych a švýcarským Federálním soudem porušily v neprospěch žadatelky ustanovení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, konkrétně ustanovení Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, a že tudíž žalovaná Vláda nesplnila své povinnosti vyplývající z ustanovení Úmluvy.

2. Nařídil žalované Vládě, v souladu s článkem 50 Úmluvy ve spojení s ust. 52 (1) Jednacího řádu B, aby zaplatila žadatelce spravedlivé zadostiučinění ve výši 60.340 švýcarských franků.“

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 4 protokolu č. 7

22. V žadatelčině podání skutečnost, že tatáž událost vedla k jejímu odsouzení nejprve za nezvládnutí řízení vozidla a následně za nedbalostní způsobení újmy na zdraví, představuje porušení článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, která stanoví:

„1. Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

2. Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nově nebo nově odhalené skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.

3. Od tohoto článku nelze odstoupit podle článku 15 Úmluvy.“

Ve svém rozsudku ze dne 7. října 1993 odvolací soud shledal, že policejní magistrát věděl o tom, že nehodou poškozený utrpěl vážná zranění, ohledně kterých nebyla dána jeho pravomoc. Bez ohledu na to však vydal rozhodnutí, aniž by postoupil spis Úřadu oblastního státního zástupce. Policejní magistrát tudíž rozhodl o případu s úplnou znalostí relevantních skutečností a v tomto ohledu vlastně nezáleží na tom, proč se nerozhodl uložit žadatelce vyšší pokutu. I kdyby býval pochybil ve svém hodnocení skutkových okolností a uloženém trestu, je nepřipustné, aby žadatelka musela v důsledku toho trpět následky dvojího odsouzení týkající se téže události. Vyšší soudy, které žadatelku rovněž potrestaly, nezrušily ani rozhodnutí policejního magistrátu, ani pokutu, kterou uložil. Stručně řečeno, došlo k porušení zásady non bis in idem.

23. Vláda tvrdila, že meze, ve kterých byl pojat článek 4 Protokolu 7, nemohou být chápány tak kategoricky, aby vylučovaly jakoukoli možnost hodnocení těchto skutkových okolností ve dvou oddělených řízeních. V každém případě je tento případ odlišitelný ve třech směrech od věci Gradinger versus Rakousko (viz rozsudek ze dne 23. října 1995, Řada A č. 328–C): (i) nebyl shledán nesoulad mezi hodnocením skutkových okolností dvou příslušných orgánů, (ii) jelikož pravomoc prvního orgánu (policejního magistrátu) byla omezena, nemohl hodnotit veškeré aspekty protiprávního jednání, (iii) žadatel nebyl vystaven žádné újmě v důsledku oddělených řízení.

Podle švýcarského práva se pravomoc policejního magistrátu nevztahuje na závažné trestné činy (crimes a délits), které spadají do pravomoci Úřadu oblastního státního zástupce a Úřadu státního žalobce. Zásadu non bis in idem tudíž nebylo možné aplikovat, pokud jde o věc, na kterou se nevztahovala pravomoc policejního magistrátu. Skutečnost, že přesto vydal rozhodnutí, byla s veškerou pravděpodobností způsobená nerozuměním mezi ním a oblastním státním zástupcem spočívajícím v tom, že když oblastní státní zástupce zaslal policejnímu magistrátu spis v dané věci týkající se možného stíhání osoby zraněné během dopravní nehody, policejní magistrát jej považoval za spis týkající se žadatelky. Ať je tomu jakkoli, paní de Oliveira nebyla poškozena jeho rozhodnutím, neboť výše první pokuty byla odečtena od druhé. Nicméně, by nebylo spravedlivé ani to, aby ve jménu zásady non bis in idem měla z procedurální vady prospěch žadatelka.

24. Opírajíc se o rozsudek ve věci Gradinger citovaný výše, Komise přijala v podstatné části argument žadatelky. Měla za to, že základem pro dvojí odsouzení paní de Oliveira byla skutečnost, že její auto vjelo na druhou stranu vozovky, kde narazilo do jednoho auta a posléze do druhého, jehož řidič utrpěl vážná zranění. Zranění nepředstavovala oddělený jev, ale byla nedílnou součástí jednání, které je v konečném důsledku způsobilo. Navíc, obžalovaný nemůže být zbaven ochrany před nařízením obnovy řízení pouze v důsledku toho, že jeho odsouzení bylo založeno na procedurální vadě.

25. Soud bere v úvahu, že sporná odsouzení se týkala dopravní nehody způsobené žadatelkou dne 15. prosince 1990. Řídila svoje vozidlo na vozovce pokryté ledem a sněhem, když její auto vjelo na druhou stranu vozovky narazilo do jednoho auta a poté se srazilo s druhým, jehož řidič utrpěl vážná zranění. Paní de Oliveira bylo nejdříve nařízeno zaplatit pokutu ve výši 200 švýcarských franků (CHF) policejním magistrátem za nezvládnutí řízení vozidla, jelikož nepřizpůsobila rychlost podmínkám vozovky (viz odst. 10 výše). Násled-

ně curyšský oblastní soud a poté curyšský odvolací soud uložil pokutu ve výši CHF 1.500 (ze které však odečetl výši původní pokuty) za nedbalostí způsobení újmy na zdraví (viz odstavce 11–12 výše).

26. Toto je typický příklad jednočinného souběhu různých trestných činů (concoures idéal d'infractions). Charakteristickým rysem tohoto pojetí je, že jedno trestněprávně relevantní jednání je rozděleno na dva samostatné trestné činy, v tomto případě nezvládnutí řízení vozidla a nedbalostní způsobení újmy na zdraví. V takových případech vyšší trest obvykle absorbuje trest nižší.

V této situaci nic neporušuje článek 4 Protokolu č. 7, neboť toto ustanovení zakazuje dvojí souzení osob pro tentýž trestný čin, zatímco v případech týkajících se jednočinného souběhu různých trestných činů (concoures idéal d'infractions) jedno trestněprávně relevantní jednání představuje dva samostatné trestné činy.

27. Bylo by nesporně ve větším souladu se zásadami ovládajícími vlastní výkon spravedlnosti, aby rozsudek týkající se obou trestných činů, která vyplynula z téhož trestněprávně relevantního jednání, byl vydán týměž soudem v jednom řízení. Zdá se, že právě toto mělo nastat v daném případě, neboť policejní magistrát měl s ohledem na skutečnost, že vážná zranění utrpěná poškozenou stranou nespadají do jeho pravomoci, zaslat spis Úřadu oblastního státního zástupce, aby rozhodl o obou trestných činech ve společném řízení (viz odstavec 10 výše). Skutečnost, že tento postup nebyl dodržen, v případě paní de Oliveira je však irrelevantní, pokud jde o soulad s článkem 4 Protokolu č. 7, neboť toto ustanovení předem nevylučuje, aby samostatné trestné činy, byť jsou součástí jednoho trestněprávně relevantního jednání, byly souzeny různými soudy, zejména tam, kde jako v daném případě, pokuty nebyly kumulativní, ale nižší byla absorbována vyšší.

28. Tento případ je tedy nutno odlišit od případu Gradinger versus Rakousko, který je citován výše, ve kterém dva různé soudy došly k neslučitelným nálezům týkajícím se obsahu alkoholu v krvi žadatele.

29. Soud tedy učinil závěr, že nedošlo k porušení článku 4 Protokolu č. 7.

Z TĚCHTO DŮVODŮ, SOUD

potvrzuje osmi hlasy k jednomu, že nedošlo k porušení článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

Rozsudek byl vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vyneseno na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 30. července 1998.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rudolf BERNHARDT
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

9. června 1998

VĚC TVALIB

(Rozsudek ve věci Twalib versus Řecko)

Evropský soud pro lidská práva zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A v Senátu, který se skládal z následujících soudců: pan R. Bernhardt, předseda, pan J. de Meyer, pan N. Valticos, pan I. Foighel, pan J. Makarczyk, pan P. Jambreč, pan P. Küris, pan J. Casadevall, pan P. van Dijk, a dále z pana H. Petzolda, tajemníka Soudu a pana P. J. Mahoneye, zastupujícího tajemníka Soudu po neveřejné poradě, která se konala dne 28. února a 20. května 1998, vynesl následující rozsudek přijatý v posledně uvedený den:

POSTUP

1. Případ byl předán Soudu Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komisí“) dne 16. dubna 1997, během tříměsíční lhůty stanovené v článku 32 odst. 1 a článku 47 Úmluvy. Podnětem byla stížnost (č. 24294/94) proti Helénské republice podaná u Komise v souladu s článkem 25 tanzánským státním příslušníkem, panem Mossesem Twalibem dne 6. dubna 1993.

Požadavek Komise se vztahoval na články 44 a 48 a na prohlášení, kterým Řecko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem požadavku bylo rozhodnutí o tom, zdali skutkové okolnosti představují porušení závazků žalovaného Státu podle článků 5 odst. 2 a 6 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ustanovením 33 odst. 3 (d) Jednacího řádu A žadatel uvedl, že si přeje účastnit se řízení, a určil advokáta, který ho bude zastupovat (ustanovení 30).

3. Ustavený Senátu tvořili z moci úřední pan N. Valticos, zvolený soudce řecké státní příslušnosti (článek 43 Úmluvy) a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ustanovení 21 odst. 4/b/). Dne 28. dubna 1997 za přítomnosti tajemníka předseda Soudu vylosoval jména dalších sedmi členů, a to pana R. Macdonalda, pana J. De Meyera, pana I. Foighela, pana P. Jambreka, pana P. Kürise, pana J. Casadevalla a pana P. van Dijka (článek 43 in fine Úmluvy a ustanovení 21 odst. 5). Následně pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu a pan J. Makarczyk, náhradní soudce, nahradili v uvedeném pořadí pana Ryssdala a pana Macdonalda, kteří se nemohli účastnit dalšího projednávání případu (ustanovení 21 odst. 6, druhý pododstavec, 22 odst. 1 a 24 odst. 1).

4. Pan Ryssdal jako předseda Senátu v dané době (ustanovení 21 odst. 6) jednající prostřednictvím tajemníka, konzultoval se zástupcem řecké vlády (dále jen „Vlády“), žadatelovým advokátem a delegátem Komise postup soudního řízení (ustanovení 37 odst. 1 a 38). V souladu s následně vydanými příkazy tajemník obdržel spisy žadatele dne 12. listopadu a spisy vlády 14. listopadu 1997.

5. V souladu s rozhodnutím předsedy senátu se konalo veřejné zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 26. února 1998. Tomu předcházelo předběžné řízení u soudu.

Před Soudem stáli:

(a) za vládu: pan G. Kanellopoulos, poradce, Právní rada státu, delegát zástupce, pan C. Georgiadis, právní asistent, Právní rada státu, poradce,

(b) za Komisi: pan G. Ress, delegát,

(c) za žadatele: pan S. Tsakyrakis, advokát, Advokátní komora Atény, právní zástupce, paní E. Kiousso-poulou, právnička, poradkyně.

Soud vyslechl projevy pana Resse, pana Tsakyrakise, pana Georgiadisa a pana Kanellopoulose.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

A. Žadatel

6. Žadatel je státním příslušníkem Tanzánie narozeným v roce 1957. V současné době má trvalé bydliště v Tanzánii. Je námořník.

V roce 1986 byl v Řecku obviněn z trestných činů spojených s drogami a odsouzen k trestu odnětí svobody. Byl propuštěn v roce 1989 a vyhoštěn z Řecka.

B. Skutková podstata případu

7. Dne 16. února 1990 byl pan G. C. zatčen na letišti v Aténách kvůli přepravě drog. Bylo u něj nalezeno telefonní číslo, které se po vysledování ukázalo být telefonním číslem hotelu Piraeus, ve kterém se žadatel po svém návratu do Řecka zdržoval. Tento hotel navštívila policie.

U žadatele byl nalezen padělaný cestovní pas. Jeví se však, že nadržel žádné drogy a rovněž nebyly v jeho držení nalezeny jiné inkriminující důkazy.

8. Žadatel byl zatčen, převezen do Atén téhož dne a vyslýchán policií. Podle úřední zprávy žadatel tvrdil, že nerozumí řečtině, ale že mluví anglicky. Výslechu byl přítomen policejní důstojník H. L., který mluví anglicky a který působil jako tlumočnick.

Ve zprávě se rovněž uvádí, že žadatel byl tázán na okolnosti, které vedly k jeho zatčení, a na padělaný cestovní pas, který byl u něj nalezen. Poskytl podrobný popis toho, kde se pohyboval po svém vyhoštění z Řecka, ke kterému došlo před třemi měsíci (viz odstavec 6 výše), ale zapřel jakékoli zapojení do obchodování s drogami.

Policie ho opět vyslýchala následující den. Policejní důstojník H. L. působil opět jako tlumočnick.

9. Dne 18. února 1990 byl žadatel předveden před státního zástupce, který proti němu zahájil trestní řízení pro padělaní a různé trestné činy související s drogami. Žadatel nepopírá, že mu byl v tomto případě k dispozici tlumočnick.

Posléze byl žadatel předveden před vyšetřujícího soudce, který mu sdělil obvinění.

Z úřední zprávy o tomto úkonu vyplývá, že sdělení obvinění žadateli byl před vyšetřujícím soudcem přítomen právník, který mluví anglicky a který působil jako tlumočnick.

10. Dne 20. února 1990 se žadatel opět dostavil k vyšetřujícímu soudci, jemuž učinil prohlášení. Z úřední zprávy plyne, že žadateli asistoval pan A., právník působící v Aténách, a anglicky mluvící soudní úředník, který působil jako tlumočnick.

Vyšetřující soudce nařídil, aby byl žadatel poslán zpět do vyšetřovací vazby.

11. Dne 21. června 1991 žadatel a tři spoluobžalovaní předstoupili před tříčlenný senát složený ze soudců Odvolacího soudu v Aténách (trimeles efetio), který byl příslušný k projednání případu v první instanci v důsledku závažnosti obvinění. Tlumočnick ustavený soudem byl přítomen. Žadatel uvedl, že je obhajován panem A., ale jelikož pan A. nebyl přítomen (v té době stávkoval), požádal o odročení. Spoluobžalovaní učinili podobně požadavky. Příklad byl odročen.

12. Žadatel a spoluobžalovaní předstoupili před tentýž soud dne 12. července 1991. Byl přítomen tlumočnick ustavený soudem. Jelikož žadatelův advokát, pan L. nebyl přítomen, soud požádal advokáta jednoho ze spoluobžalovaných, pana N., aby rovněž zastupoval žadatele. Tento pan N. s návrhem souhlasil a z úřední zprávy o jednání vyplývá, že byla nařízena „krátká přestávka“, aby tak měl možnost prostudovat spisy žadatele.

13. Dne 16. července 1991 tříčlenný senát složený ze soudců Odvolacího soudu v Aténách uznal žadatele vinným z dovážení a převážení drog a z užívání padělaných dokumentů. Žadatel byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody, k pokutě ve výši 6.000.000 drachem (GRD) za trestné činy související s drogami a k osmi měsícům odnětí svobody za užívání padělaných dokladů.

Žadatel se odvolal.

14. O odvolání jednal pětičlenný senát složený ze soudců Odvolacího soudu v Aténách dne 18. března 1993, který byl zmocněn, jak vyplývá z obecné zásady řeckého trestního práva procesního, k přezkoumání veškerých skutkových a právních otázek případu. Žadatel byl opět poskytnutý soudem ustavený tlumočnick. Žadatel byl obhajován panem E. L., advokátem poskytnutým humanitární organizací.

15. Soud uznal žadatele vinným pouze za koluzi týkající se dovozu a přepravy drog a za užívání padělaných dokumentů a zprostil jej viny za zbývající obvinění. Odsoudil jej k dvanáctiletému trestu odnětí svobody za trestné činy spojené s drogami a k tříměsíčnímu trestu odnětí svobody za užívání padělaných dokumentů. Dále mu uložil pokutu ve výši 5.000.000 řeckých drachem (GRD). Rozsudek byl vynesen v den jednání, ale konečnou podobu (katharographi) získal dne 4. května 1993. Podle protokolu z odvolacího jednání předseda soudu řádně informoval všechny obviněné včetně žadatele o lhůtě k podání kasačního odvolání a tento údaj byl přetlumočen pro žadatele.

16. Žadatel podal odvolání týkající se právních otázek dne 26. března 1993 tak, že vyplnil standardní formulář pro odvolání, který předal orgánům věznice. Na místě určeném pro zdůvodnění odvolání uvedl, že toto bude poskytnuto v příhodnou dobu jeho právním zástupcem. Ve stejném formuláři uvedl pana P. pod nadpisem „Právní zástupce, který má být informován“.

17. Dne 8. června 1993 žadatel prostřednictvím orgánů věznice odeslal žádost státnímu zástupci působícímu u Kasačního soudu (Arios Pagos), ve které se domáhá ustavení právního zástupce za účelem přípravy jeho odvolání. Vězeňské orgány potvrdily přijetí této žádosti.

18. Dne 12. července 1993 prohlásil Kasační soud žadatelovo odvolání týkající se právních otázek za nepřijatelné na základě toho, že nebyly uvedeny žádné důvody odvolání.

19. Dne 4. dubna 1994 žadatel odeslal státnímu zástupci působícímu u Kasačního soudu druhou žádost, ve které vylíčil svoji finanční situaci a tázal se na další vývoj svého případu. Vězeňské orgány potvrdily přijetí této žádosti.

20. Dne 27. dubna 1994 byl žadatel informován vězeňskými orgány o tom, že jeho odvolání bylo zamítnuto.

21. V dopise ze dne 23. února 1995 zástupce vlády, zastupující státního zástupce činný u Kasačního soudu uvedl, že nemohl postoupit žádnou žádost žadatele ani předsedovi ani státnímu zástupci činnému u Kasačního soudu s žádostí o právní pomoc. Dále uvedl, že soudy nemají právní povinnost ustavovat právní zástupce obžalovaným osobám, které podávají kasační odvolání. Takovou povinnost nemá údajně žádný úřad. Tedy, i kdyby žadatel býval podal žádost o právní pomoc, neměly by orgány Kasačního soudu povinnost na takovou žádost odpovédět.

II. Relevantní domácí právo

22. Článek 340 odst. 1 trestního řádu stanoví, že v případech nejzávažnější kategorie trestných činů (kouryimata) předseda prvoinstančního soudu musí ustanovit právního zástupce obviněnému, který není zastoupen. Právního zástupce je volen ze seznamu advokátů vedeného u místní advokátní komory v lednu každého roku. Právního zástupce je nutné ustavit nejméně tři dny před hlavní líčením, požaduje-li to obviněný, dopisem státnímu zástupci nebo předsedovi soudu, u kterého bude provedeno hlavní líčení, a je nutno umožnit mu přístup ke spisům případu.

Článek 376 trestního řádu stanoví, že v případech týkajících se nejzávažnější kategorie trestných činů musí předseda odvolacího soudu ustanovit právního zástupce nezastupovanému obviněnému, jestliže to obviněný požaduje. Článek 340 odst. 1 je zde aplikovatelný mutatis mutandis.

23. Článek 473 odst. 1 a 3 trestního řádu stanoví, že osoby, které se odvolají ke kasačnímu soudu, musí podat odvolání do deseti dnů ode dne, kdy byla rozsudku dána konečná podoba (katharographi), tj. od dne, kdy byl rozsudek vložen do zvláštní knihy vedené tajemníkem trestního soudu. Podle článku 474 řádu odvolání musí být podáno tak, že je učiněno příslušné prohlášení před jedním z více veřejných orgánů, včetně ředitele věznice, ve které je odvolatel držen. Je sepsána úřední zpráva, která musí obsahovat důvody odvolání. Článek 473 odst. 2 řádu poskytuje další dvacetidenní lhůtu, ve které se může obžalovaný odvolat do otázek právních proti odsouzení tak, že učiní příslušné prohlášení státnímu zástupci u kasačního soudu.

24. Článek 510 trestního řádu obsahuje taxativní výčet důvodů pro odvolání ke kasačnímu soudu. Tyto důvody zahrnují řadu procesních vad stejně tak jako vady ve výkladu a použití trestního práva hmotného. Podle článků 476 odst. 1 a 513 odst. 1 trestního řádu – v souladu s výkladem Kasačního soudu – není přípustné odvolání do právních otázek, které neobsahuje odůvodnění (rozhodnutí Kasačního soudu č. 1438/86, Pinika Hronika, svazek 37, str. 170, č. 73/87, Pinika Hronika, svazek 37, str. 314, a č. 182/87, Pinika Hronika, svazek 37, str. 605).

25. Podle článku 509 odst. 2 trestního řádu může odvolatel poskytnout „dodatečné odůvodnění“ odvolání podáním dodatkové žádosti úřadu generálního prokurátora činného u Kasačního soudu nejpozději patnáct dnů před hlavním líčením. Niemně, podle ustáleného precedenčního práva Kasačního soudu mohou být „dodatečné důvody“ vzaty v potaz pouze v případě, že nejméně jeden přípustný a dostatečně doložený důvod byl stanoven v původní formulaci odvolání ke kasačnímu soudu (rozhodnutí Kasačního soudu č. 242/1951, 341/1952, 248/1958, 472/1970, 892/1974, 758/1979, Nomiko Vima 1980, str. 56, 647/1983, 1438/1986 a 1453/87, Pinika Hronika, svazek 38, str. 191).

Nehledě na toto precedenční právo, obviněný může využít lhůtu povolenou v článku 473 odst. 2 řádu (viz odstavec 23 výše) k tomu, aby doplnil odvolání do právních otázek podané u některého z orgánů stanovených v článku 474 řádu, jestliže oznámení o odvolání neobsahuje „dostatečně doložené důvody odvolání“.

26. Podle článku 513 odst. 3 trestního řádu, osoby podávající odvolání týkající se právních otázek musí být zastoupeny právním zástupcem u hlavního líčení před Kasačním soudem. Kasační soud měl za to, že trestní řád neumožňuje právní pomoc v případě odvolání týkající se právních otázek, a že článek 6 odst. 3 (c) Úmluvy se nevztahuje na řízení před Kasačním soudem, neboť toto řízení nezahrnuje rozhodování o obvinění z trestných činů (rozhodnutí Kasačního soudu č. 381/1982, Pinika Hronika, sv. 32, str. 928, č. 724/1992, Pinika Hronika, sv. 32, str. 656, a č. 1368/92).

27. Podle článku 546 odst. 2 trestního řádu, uznání vinným se stává konečným, když není přípustné odvolání proti příslušnému rozhodnutí, anebo když obviněný nevyužije možností odvolání, anebo když se obviněný odvolal v zákonem stanovené lhůtě a jeho odvolání bylo zamítnuto.

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

28. Pan Twalib se obrátil na Komisi dne 6. dubna 1993. Stěžoval si, že v době zatčení mu nebylo sděleno obvinění v řeči, které by rozuměl (článek 5 odst. 2 Úmluvy), že mu nebyl poskytnut tlumočnick, když byl poprvé vyslýchán policií, státním zástupcem a vyšetřujícím soudcem (článek 6 odst. 1 a 3 /e/), že advokát, který mu byl ustanoven prvoinstančním soudem, neměl dostatek času a možností k přípravě jeho obhajoby (článek 6 odst. 1 a 3 /b/), a že mu nebyla poskytnuta právní pomoc pro přípravu a hlavní líčení jeho případu v řízení před Kasačním soudem (článek 6 odst. 1 a 3 /c/).

29. Komise prohlásila jeho žádost (č. 24294/94) za přípustnou dne 26. února 1996. Ve své zprávě ze dne 25. února 1997 (článek 31), vyslovila názor, že (i) došlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (c) (jednohlasně), (ii) nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (b) (dvacet čtyři hlasů k šesti), (iii) nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (e) (jednohlasně), a (iv) nedošlo k porušení článku 5 § 2 (jednohlasně). Úlné znění názoru Komise a částečně odchylného názoru ve zprávě je reprodukováno v příloze k tomuto rozsudku.

KONEČNÁ PODÁNÍ K SOUDU

30. Ve své zprávě a u hlavního líčení žadatel požadoval, aby soud shledal, že okolnosti případu zakládají porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s článkem 6 odst. 3 (b) a (c) Úmluvy žalovaným Státem. Žadatel znovu neopakoval stížnost podle článku 5 odst. 2 a článku 6 odst. 1 a 3 (e), kterou předložil Komisi. Rovněž žádal soud, aby mu přiznal spravedlivé zadostiučinění podle článku 50.

31. Vláda za sebe žádala Soud, aby jak ve své zprávě, tak během hlavního líčení prohlásil případ za nepřipustný proto, že žadatel nevyčerpal domácí opravné prostředky. Alternativně žádala soud, aby zamítl žadatelovu stížnost proto, že nebylo shledáno porušení Úmluvy.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Rozsah případu

32. Soud bere na vědomí, že jej Komise při postoupení případu požádala o rozhodnutí, zdali skutečnosti zakládají, inter alia, porušení článku 5 odst. 2 a článku 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 (e) Úmluvy (viz odstavec 1 výše). Dle názoru Komise v daném případě nedošlo k porušení těchto ustanovení.

33. Nicméně, ve světle nálezu Komise, žadatel potvrdil ve své žádosti před Soudem, že nehodlá pokračovat v těchto stížnostech. Na veřejném zasedání se Vláda zvláště nevyjádřila k stížnostem, zatímco delegát Komise zaznamenal skutečnost, že žadatel na nich netrval před Soudem.

Za těchto okolností se Soud omezuje na prozkoumání žadatelových stížností podle článku 6 odst. 1 ve spojení s odst. 3 (b) a (c).

II. Předběžná námitka vlády

34. Vláda tvrdila stejně tak jako předtím před Komisí, že žadatelova stížnost by měla být zamítnuta jako nepřipustná, neboť nevyčerpal domácí opravné prostředky, jak to požaduje článek 26 Úmluvy.

Vláda poukázala na to, že ačkoli žadatel byl informován předsedou apelačního soudu o právních požadavcích na podání odvolání do právních otázek (viz odstavec 15 výše), neuvedl důvody odvolání ve svém písemném podání odvolání, což mělo za následek, že Kasační soud prohlásil jeho odvolání za nepřipustné (viz odstavec 16 a 18 výše). Proto žadatel nevyčerpal opravné prostředky, které mu dává k dispozici národní právo.

35. Soud má za to, že argumenty Vlády ve věci vyčerpání domácích opravných prostředků jsou úzce spojeny s meritem žadatelovy stížnosti podle článku 6 odst. 3 (c) týkající se neposkytnutí právní pomoci, pokud jde o odvolání ke kasaci. Námitka Vlády by tudíž měla být spojena s věcí samou (viz *mutatis mutandis*, rozsudek ve věci Kremzow versus Rakousko ze dne 21. září 1993, Řada A č. 268, str. 41, odst. 42).

III. Údajné porušení článku 6 odst. 1 úmluvy ve spojení s odstavcem 3 (b)

36. Žadatel si stěžoval, že advokát zastupující jej v řízení před soudem první instance před tříčlenným senátem Apelačního soudu v Aténách neměl dostatek času a možností k přípravě jeho obhajoby, a proto došlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (b) Úmluvy, která ve svých relevantních částech zní:

„1. Při rozhodování o ... obvinění z jakéhokoli trestného činu ... má každý právo na spravedlivé ... projednání ... soudem, zřízeným zákonem.

...

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má následující minimální práva:

...

(b) mít přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby, ...“

A. Argumenty osob, které stanuly před Soudem

37. Žadatel poukázal na to, že jeho právní zástupce byl ustanoven soudem během hlavního líčení a byla mu poskytnuta necelá hodina k prostudování jeho spisu (viz odstavec 12 výše). Dále, ustanovený právní zástupce nemohl řádně hájit jeho zájmy, neboť rovněž zastupoval spoluobžalovaného, jehož zájmy byly v rozporu se zájmy žadatele. Jelikož výsledkem řízení u soudu první instance bylo shledání žadatele vinným, mělo to škodlivý vliv na jeho postavení v odvolacím řízení. Žadatel tvrdil, že odvolací soud měl za daných okolností zrušit jeho odsouzení a nařídit obnovu řízení.

38. Vláda zdůraznila, že advokát ustanovený žadateli soudem byl s případem důvěrně seznámen, jelikož rovněž zastupoval jiného obžalovaného v témže řízení. Čas poskytnutý advokátovi byl tudíž postačující pro přípravu obhajoby žadatele. Dále, ani žadatel ani jemu ustanovený právní zástupce nepožádali soud, aby jim bylo poskytnuto více času k přípravě obhajoby, a žadatel nevznesl žádné námítky proti právnímu zástupci ustanovenému mu soudem. V každém případě, podle názoru Vlády, případné vady prvoinstančního řízení byly zhojeny odvoláním.

39. Komise poznamenala, že obvinění vznesená proti žadateli byla znovu prozkoumána v odvolacím řízení. Jelikož žadatel nepochybně, že byl řádně zastupován v řízení u odvolacího soudu. Komise došla k závěru, že nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (b) Úmluvy. Delegát Komise dodal, že ačkoli advokátovi žadatele v prvoinstančním řízení byla poskytnuta necelá hodina k seznámení se se spisem případu, byl mu případ důvěrně znám, neboť rovněž zastupoval spoluobžalovaného.

B. Hodnocení Soudu

40. Soud shledal, že žadatelův právní zástupce se nedostavil k hlavnímu líčení u prvoinstančního soudu, soud mu ustanovil stejného advokáta, který obhajoval jednoho ze spoluobžalovaných. Přes závažnost činu, z kterého byl žadatel obviněn, a přes komplexnost případu, byl jeho právnímu zástupci poskytnut omezený čas k seznámení se se spisem případu a k přípravě žadatelovy obhajoby. Z hlediska žadatelova tvrzení, že existoval konflikt zájmů mezi ním a spoluobviněným, krátkost této lhůty k přípravě může být sotva obhájena na základě argumentu, že advokátovi, jako zástupci spoluobžalovaného, byl případ důvěrně znám.

Došlo tudíž k závažné vadě ve spravedlnosti řízení u první instance, což mohlo nepříznivě ovlivnit postavení žadatele.

41. Nicméně musí být poznamenáno, že v odvolacím řízení, kde byl zastoupen jiným advokátem, žadatel napadl výrok o své vině a trestu před pětičlenným senátem apelačního soudu v Aténách, který byl zmocněn k přezkoumání všech skutkových a právních otázek vyplývajících z tohoto případu a k zrušení napadeného rozhodnutí (viz odstavec 14 výše, viz rozsudek ve věci *Belilos versus Švýcarsko* ze dne 29. dubna 1988, Řada A, číslo 132, str. 31–32, odst. 72). Z důkazů nevyplývá, že by žadatelův advokát tvrdil v odvolacím řízení, že odsouzení je nespolehlivé a že má být nařízena obnova řízení v důsledku vad žadatelova zastoupení v prv-

ní instanci; rovněž nic výslovně nenaznačuje, že by odvolací soud mohl předvídat, že v řízení u první instance došlo k vadě, aniž byl na to upozorněn (viz rozsudek ve věci Kerojärvi versus Finsko ze dne 19. července 1995, Řada A č. 322, str.16, odst. 42).

42. Ať je tomu jakkoli, pětičlenný senát apelačního soudu v Aténách – mající plnou pravomoc ke zvážení otázek skutkových i právních – došel k závěru po konání hlavního líčení, jemuž byli přítomni jak žadatel tak i jeho právní zástupce. S ohledem na to, že žadatel měl možnost upozornit na údajnou vadu během odvolacího jednání, a že nic nenaznačuje tomu, že by bylo možné zpochybnit spravedlnost odvolacího řízení, Soud shledává, že nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 (b) v předmětném případě.

43. Ve světle výše uvedeného Soud shledává, že nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 (b) Úmluvy.

IV. Údajné porušení článku 6 odstavec 1 úmluvy ve spojení s odstavcem 3 (c)

44. Žadatel si stěžoval, že podle práva žalovaného Státu, mu nebyla umožněno získat bezplatnou právní pomoc v souvislosti s jeho odvoláním ke Kasačnímu soudu. Žadatel se opíral o článek 6 odst. 1 a 3 (c) Úmluvy, který v relevantní části stanoví následující:

„1. Při rozhodování o obvinění z jakéhokoli trestného činu má každý právo na spravedlivé projednání před soudem zřízeným zákonem.

...

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má následující minimální práva:

...

c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá dostatek prostředků na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to vyžadují zájmy spravedlnosti....“

45. Vláda popřela výše uvedené tvrzení, zatímco Komise sdílela žadatelův názor, že došlo k porušení ustanovení, kterých se žadatel dovolává.

A. Zásady

46. Soud má za to, že právo osoby obviněné ze spáchání trestného činu na bezplatného obhájce je jedním z mnoha prvků pojetí spravedlivého procesu v trestním řízení (viz, *inter alia*, rozsudek ve věci Pham Hoang versus Francie ze dne 25. září 1992, Řada A č. 243, str. 23, odst. 39.)

V této souvislosti Soud připomíná, že způsob, jakým je třeba aplikovat odstavec 1 a odstavec 3 (c) článku 6 ve vztahu k apelačním nebo kasačním soudům, závisí na zvláštních rysech daného řízení, musí být vzat zřetel na celistvost řízení prováděného dle domácího právního řádu a na roli apelačního a kasačního soudu v něm (viz, *inter alia*, rozsudek ve věci Granger versus Spojené království ze dne 28. března 1990, Řada A č. 174, str. 17, odst. § 44, rozsudek ve věci Boner versus Spojené království ze dne 28. října 1994, Řada A, č. 300, str. 74., odst. 37).

B. Argumenty osob, které stanuly před Soudem

47. Žadatel zdůraznil, že existoval rozpor mezi požadavky domácího práva žalovaného státu spočívajícími v tom, že strana musí být v kasačním řízení zastoupena advokátem, a skutečností, že nebyla poskytnuta právní pomoc těm, kteří se těchto řízení účastnili (viz odstavce 21 a 26 výše). Prohlásil, že kdyby mu byla poskytnuta právní pomoc, kterou ve skutečnosti požadoval, jeho obhájce by byl mohl podat nové odvolání ke kasační prostřednictvím dodatku k podání odvolání, které bylo předloženo dne 26. března 1993 (viz odstavec 16 výše). Toto by bylo vedlo k zrušení jeho odsouzení Kasačním soudem a nařízení obnovy řízení na základě toho.

¹⁰Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit VII/96. Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 18711/91, str. 34.

že v prvoinstančním řízení byl zastupován advokátem, který zastupoval dalšího obžalovaného ve stejném procesu, a jehož zájmy byly v rozporu se zájmy žadatele (viz odstavec 12 výše).

48. Vláda tvrdila, že nedostatek finančních prostředků žadatele nebyl prokázán. Shledala, že žadatel byl zastupen advokátem na základě vlastní volby během vyšetřování, které předcházelo řízení u soudu, a že si rovněž zvolil advokáta, když se odvolával ke kasaci (viz odstavec 16 výše).

Vláda rovněž tvrdila, na rozdíl od žadatele, že by nebylo možné žádné nové odvolání ke kasaci, neboť odvolání, které podal žadatel dne 26. března 1993 nespécifikovalo žádné důvody odvolání, o které by bylo možné se opřít, a z tohoto důvodu bylo nepřipustné. Žadatel prokázal úřadům, že je v nouzi, až dne 8. června 1993, kdy zákonná lhůta pro podání kasace již uplynula (viz odstavec 15, 17 a 23 výše). Tudiž, i kdyby bylo žadatelově žádosti o bezplatné právní zastoupení ze dne 8. června 1993 vyhověno, byla by zde zákonná překážka pro podání nového odvolání. Za těchto okolností, a vzhledem k žadatelově vlastní nedbalosti spočívající v nerespektování příslušných požadavků, nelze tvrdit, že v zájmu spravedlnosti byla potřeba poskytnout bezplatnou právní pomoc.

V každém případě Vláda zdůraznila, že žadatelé mohla být poskytnuta právní pomoc na základě článku 201 odst. 6 řeckého zákoníku o advokacii, pokud by o to včas požádal příslušné orgány. Podle tohoto ustanovení Rada Advokátní komory má povinnost poskytnout bezplatnou právní pomoc odvolatelům, kteří jsou podle ní v nouzi.

49. Komise učinila závěr, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (c) na základě skutečnosti, že žadatel požadoval, ale nezískal právní pomoc pro účely jeho kasace. Komise poznamenala, že zde bylo více faktorů, které jasně poukazovaly na nedostatek finančních prostředků žadatele k zaplacení jeho vlastního odvolání, včetně skutečnosti, že byl zastupován před prvoinstančním soudem a apelačním soudem advokáty, kteří mu byli ustanoveni soudem anebo poskytnuti humanitární organizací, a že v okamžiku podání odvolání ke kasaci byl již po dobu více než tři let ve vězení.

50. Pokud jde o to, zda bylo v zájmu spravedlnosti nutně požadovat, aby byla žadatelé poskytnuta právní pomoc, Komise poznamenala, že bez ohledu na existenci či neexistenci procesní překážky podat dodatečné odvolání z důvodů uvedených Vládou (viz odstavec 48 výše), žadatel čelil trestu odnětí svobody v délce dvanácti let a tří měsíců a existovaly zde důvody, na základě kterých mohl napadnout spravedlnost procesu. Nicméně jako od laika a cizince, kterému není důvěrně znám řecký právní řád, nebylo možné od něj očekávat za absence právní pomoci, aby znal postup při odvolání nebo důvody, o které je lze opřít. Za těchto okolností zájmy spravedlnosti požadovaly, aby žadatelé byla poskytnuta bezplatná právní pomoc v souvislosti s jeho kasací. Nicméně řecké právo neumožňovalo poskytnutí bezplatné právní pomoci za účelem takového odvolání, a z tohoto důvodu zde došlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 (c) v daném případě.

C. Hodnocení Soudu

1. Nedostatek prostředků postačujících k zaplacení právní pomoci

51. Soud bere na vědomí stejně jako Komise, že je složité hodnotit v tomto stádiu, zdali žadatel měl v relevantní době dosátek prostředků k zaplacení právní pomoci v souvislosti s jeho kasací. Toto je skutková otázka a Soud se odchyluje od skutečností zjištěných Komisí jen za vyjimečných okolností.

Soud bere na vědomí, že Komise shledala existenci více údajů, které by naznačovaly žadatelovu potřebu právní pomoci na základě jeho omezených finančních prostředků. Ze svého hlediska má Soud za to, že tyto údaje, byť nejsou nezvratné pro tuto spornou otázku, rovněž potvrzují uspokojivým způsobem, že žadatel byl v nouzi (viz *mutatis mutandis*, rozsudek ve věci *Pakelli versus Německo* ze dne 25. dubna 1983, Řada A č. 64, str. 16, odst. 34). Z tohoto hlediska Soud poznamenává, že žadatel byl zastupován u soudu advokátem, který mu byl ustanoven soudem, a u apelačního řízení advokátem, který mu byl poskytnut humanitární organizací (viz odstavec 11 – 12 a 14 výše). Dále nelze mít za to, že pouhý odkaz na advokáta, pana P., ve formuláři k odvolání zakládá důkaz Vlády, že žadatel si ve skutečnosti zajistil advokáta a mohl zaplatit za jeho služby (viz odstavec 16 výše). Je hodné poznamenání, že žadatel následně učinil dvě žádosti o poskytnutí bezplatné právní pomoci (viz odstavce 17 a 19 výše).

Soud bere rovněž na vědomí, že Komise se rozhodla poskytnout mu bezplatnou právní pomoc v řízení před ní na základě toho, že to bylo nutné za účelem pomoci mu presentovat jeho případ. Toto poskytnutí advokáta pokračovalo za účelem jeho zastupování před Soudem.

Ve světle výše uvedeného a s ohledem na neexistenci jakýchkoli zřejmých důkazů opaku, Soud souhlasí s nálezem Komise, že žadatel neměl dostatek prostředků k zaplacení právního zástupce v souvislosti s jeho odvoláním ke kasačnímu soudu.

2. Zájmy spravedlnosti

52. Pokud jde o to, zda zájmy spravedlnosti vyžadovaly, aby byla žadateli poskytnuta bezplatná právní pomoc či nikoli, Soud připomíná, že byl obviněn z dovážení a převážení drog a z užívání padělaných dokumentů. Soudem byl uznán vinným a byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody a k pokutě ve výši GRD 6.000.000 za trestné činy spojené s drogami a k osmiměsíčnímu trestu odnětí svobody za užívání padělaných dokumentů. Tento trest byl snížen v důsledku odvolání na trest odnětí svobody v délce dvanácti let za trestné činy spojené s drogami a v délce tří měsíců za užívání padělaných dokumentů. Pokuta byla snížena na GRD 5.000.000 (viz odstavce 13–15 výše). S ohledem na závažnost činu, z kterého byl uznán vinným, a s ohledem na přisnost trestu, který mu byl uložen, nelze pochybovat o to, že bylo v zájmu spravedlnosti nutné požadovat, aby mu byla poskytnuta bezplatná právní pomoc k podání odvolání ke kasaci.

53. Dalším faktorem je komplexnost kasačního řízení. Zahrnovalo zpochybnění spravedlivého procesu v řízení u prvoinstančního soudu, ve kterém se od něj požadovalo, aby uvedl právní argumenty, které by přesvědčily Kasační soud o omezení jeho práva na obhajobu. Je nutné poznamenat, že komplexnost kasačního řízení je posílena požadavkem advokátního přimusu u hlavního líčení před Kasačním soudem (viz odstavec 26 výše). Dále je nutné počítat s potřebou právních dovedností a zkušeností při přípravě podání odvolání, zvláště pak se znalostí důvodů, pro které lze odvolání podat. Je záhodno poznamenat, že žadatel cizího původu, kterému není důvěrně znám řecký jazyk a právní systém, nemohl udát žádné důvody odvolání ve svém písemném podání odvolání, a že tento nedostatek měl za následek zamítnutí jeho odvolání pro nepřípustnost (viz odstavce 16 a 18 výše).

54. Za těchto okolností má Soud za to, že v zájmu spravedlnosti bylo nutné požadovat, aby žadateli byla poskytnuta bezplatná právní pomoc v souvislosti s jeho zamýšleným odvoláním ke Kasačnímu soudu.

3. Dostupnost právní pomoci podle řeckého práva

55. Na začátku Soud poznamenává, že podle článku 513 odst. 3 trestního řádu strana, která se odvolává do právních důvodů musí být zastoupena advokátem u projednání před Kasačním soudem (viz odstavec 26 výše). Nicméně, podle precedenčního práva Kasačního soudu, jak bylo potvrzeno dopisem zastupujícího státního žalobce činného u Kasačního soudu z 23. února 1995 adresovaným zástupci Vlády, trestní řád neumožňuje poskytnutí bezplatné právní pomoci v souvislosti s takovými odvoláními (viz odstavce 21 a 26 výše). Ačkoliv Vláda tvrdila, že bezplatná právní pomoc může být poskytnuta Radou Advokátní komory odvolatelům v kasačním řízení podle článku 201 odst. 6 zákoníku o advokacii (viz odstavec 48 výše), neposkytla žádné konkrétní příklady pro to, jak tento postup funguje v praxi. V každém případě nic nenaznačuje, že s dostupností této možnosti byl pan Twalib seznámen, anebo že jeho žádost ze dne 8. června 1993 by byla postoupena Radě Advokátní komory a kladně vyřízena.

56. Za těchto okolností musí Soud dojít k závěru, že řecké právo neumožňovalo poskytnutí bezplatné právní pomoci takovým osobám, jako byl žadatel, v souvislosti s jejich odvoláním ke kasaci. V daném případě tudíž není relevantní, že žadatel požádal o bezplatnou právní pomoc po uplynutí lhůty pro odvolání ke kasaci, neboť mu nemohlo být vyhověno.

4. Závěr

57. S ohledem na skutečnost, že právo žalovaného Státu neumožňovalo poskytnutí bezplatné právní pomoci v souvislosti s odvoláním ke kasaci (viz odstavec 56 výše). Soud došel k závěru, že předběžná námítka Vlády musí být zamítnuta a že došlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 (c) Úmluvy.

V. Aplikace článku 50 Úmluvy

58. Žadatel požadoval poskytnutí spravedlivého zadostiučinění podle článku 50 Úmluvy, který stanoví: „Jestliže Soud shledá, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo jakéhokoli jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Peněžitá škoda

59. Pan Twalib usiloval o GRD 15.000.000 jako náhradu peněžité škody. Tvrdil, že požadovaná částka se rovná jeho ztrátě na výdělku během jeho věznění, jelikož by býval mohl pracovat po dobu 50 měsíců jako námořník a vydělávat GRD 300.000 měsíčně. Podle jeho názoru byla požadovaná částka přiměřená, neboť představovala ekvivalent minimální mzdy v Řecku po dobu 57 měsíců zvýšené o 30 %.

60. Vláda protestovala proti žadatelově požadavku, jelikož zde nebyla příčinná souvislost mezi údajným porušením a údajnou peněžitou škodou. Nebylo prokázáno, že v době svého zatčení žadatel skutečně pracoval jako námořník. Kromě toho, i kdyby žadatelovo odvolání ke kasaci bylo bývalo povoleno, nebylo jisté, že by byl vynesena osvobozující rozsudek, kdyby byla nařízena obnova řízení.

61. Delegát Komise tvrdil, že nebyla prokázána žádná příčinná souvislost mezi údajným porušením a požadovanou škodou. Kromě toho, i kdyby žadatelovo právo podle článku 6 Úmluvy bylo bývalo respektováno, neznamenalo by to nezbytně, že by byl vynesena osvobozující rozsudek.

62. Soud nemůže spekulovat o tom, zda by žadatel byl zproštěn viny či nikoli, jestliže by díky bezplatné právní pomoci přesvědčil Kasační soud o potřebě nařídit obnovu řízení. Jelikož nebyla prokázána příčinná souvislost mezi shledaným porušením a požadovanou peněžitou škodou, Soud zamítá tento nárok.

B. Nepeněžitá újma

63. Žadatel rovněž usiloval o náhradu nepeněžité újmy ve výši GRD 10.000.000. Upozornil na muka a beznaděj, kterou vytrpěl potom, co byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody. Kromě toho žadatel tvrdil, že přiznání této škody je potřebné k tomu, aby motivovalo Vládu v budoucnosti k poskytování bezplatné právní pomoci v kasačním řízení.

64. Vláda tvrdila, že pro případ, že by Soud shledal porušení, představoval by tento nálezn sám o sobě dostatečně spravedlivé zadostiučinění.

65. Delegát Komise se k tomuto požadavku nevyjádřil.

66. Soud je toho názoru, že žadatel musel utrpět nějakou morální újmu v důsledku porušení jeho práva na bezplatnou právní pomoc v kasačním řízení, kterou nelze nahradit pouze náleznem o porušení. Soud nestranně přiznává žadateli GRD 1.500.000.

C. Náklady a výdaje

67. Žadatel požadoval USD 9.700 jakožto náhradu za právní náklady a výdaje, které mu vznikly v řízení před institucemi Úmluvy.

68. Vláda tvrdila, že kdyby Soud shledal porušení, žadatelé by měly být přiznány pouze ty náklady a výdaje, o kterých lze prokázat, že musely být nutně zaplacený a kde je to přiměřené z hlediska množství. Vláda tvrdila, že přítomnost asistenta jeho právního zástupce u projednání věci nebyla nutná, a že jeho podklady předložené Soudu byly totožné s dodatečnými zjištěními předloženými Komisí a tudíž zaručily snížení počtu hodin, které podle svého prohlášení právní zástupce vynaložil v souvislosti s tímto případem. Žadatel toto zpochybnil. Vláda byla toho názoru, že jakékoli přiznání náhrady by nemělo překročit částku GRD 600.000.

69. Delegát Komise se nevyjádřil k žadatelovým nárokům na náhradu nákladů a výdajů.

70. V souladu s vlastním precedenčním právem Soud zváží, zdali náklady a výdaje musely být skutečně a nevyhnutelně zaplacený, aby se předešlo nebo získalo odškodnění v souvislosti s porušením Úmluvy a zdali náklady a výdaje byly přiměřené, pokud jde o jejich výši (viz, *inter alia*, rozsudek ve věci *Raninen versus Finsko* ze dne 16. prosince 1997, *Reports* 1997–VII, p. 2825, odst. 73).

71. V tomto případě Soud shledává, že žadatel uspěl, pokud jde o jeho stížnost podle článku 6 odst. 1 a 3 (c) Úmluvy. Není zde žádný důvod k pochybnosti nutnosti vynaložení nákladů vztahujících se k jeho obhajobě v tomto ohledu před Soudem a k jeho zastoupení dvěma advokáty během projednání věci u Soudu.

72. Soud nestranně přiznává žadateli GRD 2.000.000 dohromady s případnou daní z přidané hodnoty bez 20.298 francouzských franků, které byly již zaplacený cestou právní pomoci.

D. Úrok z prodlení

73. Podle informací, které byly Soudu k dispozici, zákonná úroková míra aplikovatelná v Řecku v době přijetí tohoto rozsudku činí 6% p.a.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. jednohlasně zamítá předběžnou námítku Vlády,
2. potvrzuje šesti hlasy ke třem, že nedošlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 (b),
3. potvrzuje jednohlasně, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 ve spojení s odst. 3 (c) Úmluvy,

4. potvrzuje jednohlasně, že

(a) žalovaný Stát má zaplatit žadateli do tří měsíců 1.500.000 (jeden milion pět set tisíc) řeckých drachem jako náhradu za nepeněžitou újmu a 2.000.000 (dva miliony) drachem za náklady a výdaje, spolu s případnou daní z přidané hodnoty, bez 20.298 (dvacet tisíc dvou set devadesáti osmi) francouzských franků v přepočtu na drachmy v poměru platném v den vyrovnání.

(b) úrok ve výši 6 % ročně bude splatný z částek od uplynutí výše uvedené tříměsíční lhůty až do vypořádání,

5. Zamítá jednohlasně zbývající nároky na spravedlivé zadostiučinění.

Rosudek byl vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášen na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strassbourgu dne 9. června 1998.

Herbert PETZOLD
tajemník Soudu

Rudolf BERNHARDT
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
30. července 1998
VĚC VALENZUELA CONTRERAS
(Rozsudek ve věci Valenzuela Contreras versus Španělsko)

Evropský soud pro lidská práva zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluvy“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A v Senátu, jehož členy byly následující soudci: pan R. Bernhardt, předseda, paní E. Palm, pan A. N. Louizou, pan J. M. Morenilla, Sir John Freeland, pan A. B. Baka, pan L. Wildhaber, pan J. Casadevall, pan V. Butkevych a rovněž tajemník Soudu pan H. Petzold, zástupce tajemníka Soudu pan P. J. Mahoney, po poradě ze dne 28. března a 30. června 1998 vynáší následující rozsudek, který byl schválen v poslední uvedený den:

POSTUP

1. Případ byl předán Soudu Evropskou Komisí pro lidská práva (dále jen „Komisí“) dne 29. května 1997, během tříměsíční lhůty stanovené v článku 32 odst. 1 a článku 47 Úmluvy. Podnětem byla stížnost (č. 27671/95) proti Španělskému království podaná u Komise v souladu s článkem 25 španělským státním příslušníkem, panem Cosme Valenzuela Contreras dne 2. května 1995.

Požadavek Komise se vztahoval na články 44 a 48 a na prohlášení, kterým Španělsko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem požadavku bylo rozhodnutí o tom, zdali skutkové okolnosti představují porušení závazků žalovaného Státu podle článku 8 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ustanovením 33 odst. 3 (d) Jednacího řádu A, žadatel uvedl, že si přeje účastnit se řízení, a určit advokáta, který ho bude zastupovat (ustanovení 30). Advokátovi předseda udělil souhlas s používáním španělského jazyka (ust. 27 odst. 3).

3. Ustavený Senát tvořili z moci úřední pan J. M. Morenilla, zvolený soudce španělské státní příslušnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ustanovení 21 odst. 4 /b/). Dne 27. srpna 1997, za přítomnosti tajemníka, předseda Soudu vylosoval jména dalších sedmi členů, a to pana B. Walshe, paní E. Palmové, pana A. N. Loizou, pana A. B. Baka, pana L. Wildhabera, pana J. Casadevalla a pana V. Butkevycha (článek 43 in fine Úmluvy a ustanovení 21 odst. 5). Následně pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu, nahradil pana Ryssdala, který zemřel dne 18. února 1998 (ust. 21 odst. 6, druhý pododstavec), a Sir John Freeland, náhradní soudce, nahradil pana Walshe, který zemřel dne 9. března 1998 (ust. 22 odst. 1).

4. Pan Ryssdal jako předseda Senátu v dané době (ustanovení 21 odst. 6) jednající prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem španělské vlády (dále jen „Vlády“), žadatelovým advokátem a delegátem Komise postup soudního řízení (ustanovení 37 odst. 1 a 38). V souladu s následně vydaným příkazem ze dne 30. září 1997, tajemník obdržel vyjádření žadatele a vlády dne 15. prosince 1997. Dne 19. ledna 1998 Sekretář Komise informoval tajemníka, že delegát nepodá písemnou odpověď.

5. Dne 19. ledna 1998 Komise předložila spis o řízení před ní v souladu s požadavkem tajemníka, který jednal podle pokynů předsedy.

6. V souladu s rozhodnutím předsedy senátu, který rovněž udělil souhlas zástupci Vlády s používáním španělského jazyka před Soudem (ust. 27 odst. 2), se konalo veřejné zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 26. března 1998. Tomu předcházelo předběžné řízení u Soudu.

Před Soudem stanuli:

(a) za Vládu: pan J. Borrego Borrego, vedoucí právního oddělení Evropské komise a Soudu pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti, zástupce vlády.

(b) za Komisi: pan M. A. Nowicki, delegát.

(c) za žadatele: pan J.-C. Rubio Moreno, z Advokátní komory v Madridu, poradce

Soud vyslechl projevy pana Nowického, pana Rubia Morena a pana Borrega Borrega.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

7. Žadatel je španělským státním příslušníkem narozeným v roce 1952. Je zástupcem vedoucího osobního oddělení společnosti W.

A. Pozadí případu a vyšetřování

8. Dne 12. listopadu 1984, potom, co byla podána stížnost paní M., zaměstnankyně společnosti W., u madridského vyšetřujícího soudce č. 31 proti neznámé osobě nebo osobám, pokud jde o urážlivé a vyhrožující telefonní hovory a dopisy, které obdržela, bylo zahájeno trestní šetření (diligencias previas). Dne 6. února 1985 snoubenec paní M. pan R. podal stížnost proti neznámé osobě nebo osobám pro stejný trestný čin.

9. Dne 8. ledna a 19. února 1985 nařídil vyšetřující soudce v souladu s článkem 18 odst. 3 Ústavy odposlech telefonních linek paní M. a pana R. po dobu jednoho měsíce tak, jak to požadovali při podání trestního oznámení. Bylo odposlechnuto několik podezřelých telefonních hovorů ze společnosti W. a z telefonních budek.

10. Dne 18. února a 25. března 1985 byl ukončen odposlech.

11. Dne 29. března 1985 předala paní M. vyšetřujícímu soudci jména pěti osob, včetně žadatele, které měly přístup k telefonu ve společnosti W., ze které byly učiněny některé podezřelé telefonické hovory.

Stejného dne byly předvolány další tři osoby k soudu. Společnost W. byly požádána o poskytnutí informací o kancelářích, ve kterých se předmětné telefony nacházely, a o osobách, které k nim měly přístup.

12. Dne 30. dubna 1985 vyšetřující soudce opět nařídil odposlech telefonních linek paní M. a pana R. v tomto případě v době od 1. do 31. května 1985. Rovněž nařídil analýzu druhu písma, kterým byly napsány anonymní dopisy obsahující hrozby, a analýzu fotografií, které byly přiloženy k některým dopisům. Také nechal prozkoumat rezidua slin a otisky prstů na obálkách.

13. Dne 7. června 1985 byla doručena vyšetřujícímu soudci kazetová nahrávka hovorů z odposlouchávané linky, při čemž některé z nich prokázaly, že paní M. byla vystavená hrozbám a urážkám.

14. Dne 19. listopadu 1985 nařídil vyšetřující soudce v souladu s článkem 18 odst. 3 Ústavy (viz odstavec 29 níže) a s hlavou VIII oddílu II trestního řádu „o vstupu do uzavřených prostor a prohlídce uzavřených prostor, o otevírání knih a písemných dokumentů a o zadržení a otevření písemné a telegrafické korespondence“ (viz odst. 30 níže) odposlech soukromých telefonních linek S. a pana Valenzuela, vedoucího a zástupce vedoucího osobního oddělení společnosti, kde žadatel pracoval, na dobu jednoho měsíce počínaje 26. listopadem 1985. Žadatel byl považován za hlavního podezřelého, neboť za prvé většina telefonních hovorů byla uskutečněna ze společnosti W., kde pracoval a kde jako asistent manažera osobního oddělení měl přístup ke spisům o zaměstnancích společnosti, a za druhé, protože měl dříve poměr s paní M. Nařízení vyšetřujícího soudce znělo následovně:

„Bylo požádáno o nařízení odposlechu telefonních linek č. 641 29 25 a 795 22 00, pana Cosme Valenzuela Contreras a pana S., kteří bydlí v tomto městě, pan Valenzuela Contreras na Avda. del Oeste č. 41 de Alorcón a pan S. na ulici H., v souvislosti s právě probíhajícím policejním vyšetřováním určitých trestných činů.

Z toho, co řekla policie, je patrné, že existují spolehlivé důkazy, které zakládají předpoklad, že informace týkající se spáchání trestného činu lze získat prostřednictvím odposlechu telefonních linek č. 641 29 25 a 795 22 00 paní Cosme Valenzuelovi Contrerasovi a panu S. Je tudíž přiměřené udělit na základě požadavku v žádosti pověření k odposlechu v souladu s článkem 18 odst. 3 Ústavy v platném znění. Tento odposlech bude prováděn agenty Národní telefonní společnosti, na kterou bylo odkázáno výše.

Po zvážení výše uvedeného článku, hlavy VIII oddílu trestního řádu a dalších obecně aplikovatelných ustanovení soudce nařizuje, aby byly odposlouchávány telefonní linky č. 641 29 25 a 795 22 00 Cosme Valenzuela Contreras a pana S. zaměstnanci Národní telefonní společnosti Španělska po dobu jednoho měsíce počínaje dneškem. Na konci tohoto období podají tito zaměstnanci zprávu o svých zjištěních....”

15. Dne 10. prosince 1985 informovalo policejní ředitelství u Ministerstva vnitra vyšetřujícího soudce č. 1 o tom, že odposlech linky pana S. neodhalil nic podezřelého. Nebyly zaznamenány žádné podezřelé hovory ani konverzace. Naopak odposlech linky pana Valenzuela prokázal řadu hovorů z jeho telefonu paní M., jejímu snoubenci a jejich blízkým příbuzným. Nicméně volající zavěsil sluchátko, jakmile došlo ke zvednutí telefonu.

Stejného dne, potom, co byly paní M. zaslány další urážející dopisy, policejní ředitelství požádalo soudce o příkaz k provedení prohlídky domu pana Valenzuela.

16. V důsledku poruchy systému žadatelova telefonní linka přestala být odposlouchávána dne 20. prosince 1985. Původní kazety obsahující nahrávky byly doručeny vyšetřujícímu soudci a zahrnuty do soudního spisu, který byl stranám k dispozici k nahlédnutí a vyjádření se.

17. Dne 27. prosince 1985 se sám žadatel obrátil na madridského vyšetřujícího soudce č. 2, se stížností, že obdržel vyhrožující telefonáty. Dne 17. června 1986 žadatel požádal soudce, aby nařídil odposlech žadatelovy vlastní telefonní linky. Toto opatření bylo bezvýsledné. Dne 14. června 1988 soudce nařídil dočasné zastavení trestního řízení (sobreseimiento provisional).

18. Dne 9. prosince 1985 a dne 13. ledna 1986 policejní ředitelství potvrdilo před vyšetřujícím soudcem, že z žadatelova telefonu bylo uskutečněno 22 hovorů po dobu odposlechu, tři z nich do domu paní M., osm do domu pana R., dva tetě pana R. a devět jeho nadřízenému.

19. Dne 26. ledna 1986 státní prokurátor navrhl zahájení trestního řízení (sumario) proti panu Valenzuelovi, a v případě přiměřenosti, proti panu S., za trestné činy hrubé urážky a vyhrožování.

20. Dne 25. února 1986 madridský vyšetřující soudce č. 31 nařídil prohlídku žadatelova domu a kanceláře vedoucího společnosti W.

21. Dne 18. dubna 1986 se rozhodl nařídit trestní řízení proti panu Valenzuelovi. V usnesení (auto de procesamiento) ze dne 18. dubna 1986 vznesl obvinění proti žadateli z hrubé urážky a z vyhrožování podle článků 457, 458 odst. 2, 3 a 4, 459, 463 a 493 odst. 2 trestního zákona.

22. Dne 26. prosince 1990 madridský vyšetřující soudce č. 27, kterému byl případ přidělen dne 2. ledna 1990, uzavřel vyšetřování a předal žadatele k řízení před madridským zemským soudem (Audiencia Provincial).

B. Řízení před madridským zemským soudem (Audiencia Provincial)

23. Dne 25. června a 8. července 1991 státní zástupce, paní M. a pan R jako soukromoprávní žalobci (acusadores particulares), podali prozatímní podání.

24. Dne 7. května 1992 žadatel tvrdil, že odposlech jeho telefonní linky a prohlídka jeho domu představovala porušení článků 18 a 24 Ústavy (viz odstavec 29 níže).

25. Dne 8. května 1992 madridský zemský soud (Audiencia Provincial) uznal žadatele vinným z vyhrožování dopisy a telefonem paní M. a panu R, jejímu snoubenci, a jejich rodinám, jak doma, tak v jejich zaměstnání. Odsoudil jej k trestu odnětí svobody v délce čtyř měsíců, uložil mu řadu pokut a nařídil mu, aby zaplatil paní M. odškodné.

26. Zemský soud (Audiencia Provincial) shledal, že ani prohlídky ani odposlech nebyly rozhodující pro shledání viny žadatele. Odposlech odhalil, že některé hovory z jeho domácího telefonu byly uskutečněny na telefonní číslo paní M., a že většina hovorů, na které si paní M. stěžovala, byla uskutečněna ze společnosti, kde pracovala jak paní M., tak žadatel. Nicméně, ukázalo se být nemožné prokázat totožnost osoby uskutečňující hovory, protože zavěsila telefon, jakmile byl zvednut.

C. Řízení před Nejvyšším Soudem

27. Žadatel podal odvolání do právních otázek, které Nejvyšší soud zamítl dne 19. března 1994. S ohledem na odposlech telefonu shledal, že i kdyby soudní příkaz povolující odposlech žadatelovy telefonní linky byl formulován obecně, důkazy získané tímto způsobem nebyly jedinými důkazy, o které se soud opíral při rozhodování o jeho vině. V každém případě se vyhrožování uskutečňovalo rovněž písemnou formou.

D. Odvolání amparo k Ústavnímu soudu

28. Následně podal žadatel odvolání amparo k Ústavnímu soudu, ve kterém se opřel o zásadu presumpce nevinny, právo na respektování jeho soukromého a rodinného života a na důvěrnost telefonického spojení (články 24 a 18 Ústavy – viz odstavec 29 níže). Odvolání bylo zamítnuto dne 16. listopadu 1994 z následujících důvodů:

... V rozporu s tím, co sdělil žadatel, nedošlo v daném případě k porušení jeho práva na důvěrnost telefonického spojení, neboť odposlech jeho telefonní linky byl předem povolen v odůvodněném soudním příkazu, který byl vydán podle článku 579 odst. 3 trestního řádu. Nicméně je nutné poznamenat, že odposlech nepřinesl žádné rozhodující výsledky pro učinění závěru, že pan Valenzuela byl vinný vyhrožováním, z kterého byl podezírán, do té míry, že jediné zjištění byla četnost hovorů uskutečněných z jeho domu do domů osob, kterým vyhrožoval, a během kterých volající zůstal potichu, neboť složil telefon, jakmile jej zvedla oběť. Rozhodující faktor v tomto ohledu (zjištění, že žadatel je vinen) byl odvolatelův nedávný poměr s paní M., skutečnost, že žadatel byl zástupce vedoucího osobního oddělení ve společnosti, kde pracovala, skutečnost, že bylo prokázáno, že některé hovory byly uskutečněny z prostor společnosti, skutečnost, že fotografie přiložené k některým anonymním dopisům pocházely z archivů společnosti, ke kterým měli přístup pouze členové osobního oddělení, reakce pana Valenzuely během ústního projednávání, atd. Tyto důkazy, které byly řádně přezkoumány zemským soudem (Audiencia provincial) v jasně odůvodněném rozsudku, který nebyl nelogický, lze považovat za dostatečné pro vyvrácení presumpce žadatelovy nevinny...”

II. Příslušné domácí právo

A. Ústava

29. Příslušná ustanovení Ústavy jsou následující:

Článek 10 odst. 2

„Normy týkající se základních práv a svobod uznaných Ústavou musí být vykládány v souladu se Všeobecným prohlášením lidských práv a mezinárodními smlouvami a dohodami, které Španělsko v těchto záležitostech ratifikovalo.“

Článek 18 odst. 3

„Důvěrnost dopravovaných zpráv, zejména poštovních, telegrafických a telefonních je zaručena, nerozhodně-li soud jinak.“

Článek 96

„Rádně uzavřené mezinárodní smlouvy se stávají součástí vnitrostátního právního řádu, jakmile byly úředně zveřejněny ve Španělsku...“

B. Trestní řád

1. Před nabytím účinnosti prováděcího předpisu č. 4/1988 ze dne 25. května 1998

30. Příslušná ustanovení oddílu II hlavy VIII trestního řádu „o vstupu do uzavřených prostor a jejich prohlídce, o otevírání knih a písemných dokumentů a zadržení a otevření písemné a telegrafické korespondence“ následují:

§ 579

„Soud může povolit zabavení, otevření a přezkoumání soukromé poštovní a telegrafické korespondence zaslané nebo obdržené obviněnou osobou, pokud se lze domnívat, že skutečnosti nebo okolnosti důležité pro případ mohou být takto odhaleny nebo ověřeny.“

§ 581

„Úředník, který zabaví korespondenci, ji musí neprodleně předložit vyšetřujícímu soudci.“

§ 583

„Rozhodnutí o zabavení a přezkoumání korespondence, které musí být odůvodněno, musí přesně stanovit, která korespondence má být zabavena anebo přezkoumána.“

§ 586

„Postupuje se tak, že soudce sám otevře korespondenci...“

§ 588

„Skutečnost, že došlo k otevření korespondence, je nutno poznamenat do protokolu...“

Protokol o tomto úkonu musí být podepsán vyšetřujícím soudcem, zapisovatelem a veškerými dalšími osobami, které jsou mu přítomny.“

2. Po nabytí účinnosti uvozuujícího zákona č. 4/1988 ze dne 25. května 1988

31. Základní zákon č. 4/1988 novelizoval dvě ustanovení hlavy VIII oddílu II (viz odstavec 30 výše), konkrétně §§ 553 a 579. Z těchto článků je pro daný případ relevantní pouze § 579, který nyní zní:

§ 579

„(1) Soud může povolit zabavení, otevření a přezkoumání soukromé poštovní a telegrafické korespondence zaslané nebo obdržené obviněným, jestliže je důvodně domnívat se, že skutečnosti nebo okolnosti důležité pro případ lze takto odhalit nebo ověřit.“

(2) Soud může rovněž povolit, odůvodněným rozhodnutím, odposlech telefonních hovorů obviněného, pokud existují důkazy svědčící o tom, že skutečnosti nebo okolnosti důležité pro případ lze takto odhalit nebo ověřit.“

(3) Obdobně může soud odůvodněným rozhodnutím povolit nejdéle na dobu tří měsíců kontrolu poštovních, telegrafických a telefonických zpráv osob, o kterých existuje důvodné podezření ze spáchání trestného činu, a zpráv pro účely trestního řízení.“

...“

C. Precedenční právo

32. Ve svém rozsudku č. 114/1984 ze dne 29. listopadu 1984 Ústavní soud shledal, že pojetí „důvěrnosti“ nezahrnuje pouze obsah zpráv, ale rovněž jejich další okolnosti, jako je například subjektivní totožnost komunikujících osob.

33. Ve svém rozsudku ze dne 21. února 1991 Nejvyšší soud shledal, že legislativní novela uskutečněná základním zákonem č. 4/1998 ze dne 25. května 1988, která nově formuluje článek 579 trestního řádu, není přesná. Soud konstatoval, že nahrávky telefonických hovorů na kazetách by měly být dány k dispozici soudci s přesnou transkripcí, která měla být zkontrolována zapisovatelem pro účely řízení, pokud by to bylo vhodné. Soud dodal, že „pokud jsou splněny podmínky stanovené v článku 579, pokud soudce prozkoumal obsah takto získaného důkazu a přivolil k jeho použití v řízení“. lze důkaz získaný odposlechem telefonu považovat za přípustný.

34. Ve svém rozhodnutí (auto) ze dne 18. června 1992 Nejvyšší soud vyložil španělskou legislativu, pokud jde o přípustnost důkazu získaného odposlechem telefonu v souladu s právním stavem po účinnosti základního zákona č. 4/1988 ze dne 25. května 1988 (viz odstavec 29 a 31 výše). Uvedl, že „legislativa nestanoví žádná omezení podle povahy případného trestného činu anebo trestu, který je za něj stanoven“ a zdůraznil, že nedostatky, nepřesnosti a vážnost této legislativy musí být napraveny precedenčním právem vnitrostátních soudů a Evropského soudu pro lidská práva.

Na základě posledně uvedeného precedenčního práva Soudy došel Nejvyšší soud k následujícím závěrům ve svém rozhodnutí:

„Shrneme-li, porušení, která činí důkazy získané odposlechem telefonu nepřípustnými a určují jejich účinky, jsou následující:

(1) Nedostatek důkazů. Nedostatek řádné argumentace

Nedostatek důkazů, které by dle názoru soudce mohly ospravedlnit opatření omezující základní práva v rozsahu, v jakém tak činí odposlech telefonů: pouhé podezření ze strany policie, které v podstatě slouží jako podklad pro rozhodnutí soudu, není dostačující.

(2) Nedostatek dohledu

Byl dán téměř naprostý nedostatek jakékoli formy soudního dohledu nad vlastním odposloucháváním předemního telefonu, který musí být prováděn v souladu se zásadou proporcionality. Tato může být založena na základě argumentace, například odposlechu konverzací nahraných během nezbytně nutné doby za účelem kontroly postupu vyšetřování (v tomto případě policejního vyšetřování) a rozhodnutí o tom, zdali nařídít takové opatření/dohled, a to na nezbytně nutnou dobu – v souladu se zásadami stanovenými v trestním řádu.

(3) Periodické přezkoumání. Účinky

Jakmile byly nahrány konverzace na pásky, musí je soudce pravidelně, způsobem, který považuje za vhodný vzhledem ke všem okolnostem, vyslechnout za přítomnosti soudního zapisovatele a po slyšení nahraných hlasů rozhodnout o vhodném postupu věci, a je-li to vhodné, nařídít pokračování odposlechu, v kterémžto případě stanoví přiměřené pokyny, které mají dodržet osoby odpovědné za provedení tohoto opatření.

Jestliže nařídí, že toto opatření má být zrušeno, osoba nebo osoby, které byly tímto opatřením dotčeny, musí být informovány o ukončení této operace, aby mohly následně učinit taková opatření, která považují za přiměřená.

Pouze ve vyjimečných případech může toto opatření zůstat utajeno až do konce vyšetřování, aby nebyl zmařen oprávněný zájem na jeho provedení, ale musí být odtajněno jakmile skončí vyšetřování.

(4) Rozpor mezi odposlechem a vyšetřováním

O porušení práva na soukromí anebo jednodušeji na důvěrnost dopravovaných zpráv obecně a důvěrnost telefonických hovorů konkrétně jde tehdy, když se během původně povoleného odposlechu ukáže možným, že asi byl spáchán další trestný čin nebo trestné činy. V takovém případě to musí policie neprodleně sdělit vyšetřujícímu soudci, který povolil/nařídil odposlech, aby mohl zvážit otázku své příslušnosti a požadavek proporcionality. Blanketní zmocnění nelze udělit. Stejně tak nelze pokračovat v opatření/dohledu bez nového výslovného zmocnění soudce, jestliže je nový předpokládaný trestný čin odhalený po telefonu shledán nezávislým na trestném činu, který je pokrytý původním zmocněním. Takové situace, jestliže nejsou kontrolovány a soudce na ně přímo nedohlíží, mají za následek anebo mohou mít za následek naprosté selhání dodržení zásady proporcionality. Nikdy nebude možné zjistit v předmětném případě, zdali byla splněna tato zásada či nikoli.

(5) Předložení kopií spíše než originálů

K porušení dochází také tam, kde opatření je v rozporu s ústavou a dalšími právními předpisy (článek 579 trestního řádu). Skutečnost, že magnetofonové nahrávky předložené soudu byly kopie, tedy nikoli originály, a navíc představovaly výběr učiněný policií bez jakéhokoli soudního dozoru, jsou závažným porušením řádu, jelikož soudce za přítomnosti zapisovatele musí vybrat způsobem, který považuje za vhodný, co je relevantní pro jím nařízené vyšetřování, zatímco ostatní nahrávky musí zůstat v péči zapisovatele, aby se tak zabránilo nechtěné a nežádoucí znalosti konverzace přesahující rozsah rozhodnutí, které má být kontrolováno. Soudce musí nařídít okamžité zastavení opatření, jestliže již není relevantní pro oprávněný účel zjištění spáchání závažného trestného činu, jehož závažnost musí být vždy přiměřená tomu, co je v zásadě netolerovatelným zásahem do lidského soukromí.

(6) Shledání proporcionality

Na tomto základě je nezbytné zvážit, zda použitá preventivní opatření byla přiměřená sledovanému účelu. Soudce, který je hlavním garantem základních práv a veřejných svobod, musí zvážit každý trestný čin ve světle všech okolností a rozhodnout, zdali oprávněné zájmy vyšetřování, stíhání a tam, kde je to vhodné, odsouzení zaručují v daném případě zájmy právních zájmů tak důležitou jako je důstojnost, soukromí a svoboda jednotlivce.

(7) Stanovení opatření a jejich mezí

Soudní moc musí stanovit, jakou formu má mít opatření, a zajistit, že je vykonáno s co nejmenší možnou újmou vůči osobě, která je jím dotčena.“

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

35. Pan Valenzuela Contreras podal žádost Komisi dne 2. května 1995. Opíral se o článek 6 odst. 1 a článek 8 Úmluvy, stěžující si na to, že neměl spravedlivý proces v tom smyslu, že jeho vina nebyla prokázána závažnými prostředky a že odposlechem jeho telefonní linky bylo porušeno jeho právo na respektování jeho soukromého života.

36. Dne 18. října 1996 Komise prohlásila žádost (č. 27671/95) za přípustnou, pokud jde o žadatelovu stížnost dle článku 8 a za nepřípustnou v ostatních věcech. Ve své zprávě ze dne 11. dubna 1997 (článek 31) vyslovila názor, že došlo k porušení článku 8 (jedenáct hlasů k šesti). Úplný text názoru Komise a odchylného názoru obsaženého ve zprávě je reprodukován jako příloha k tomuto rozsudku.

KONEČNÁ PODÁNÍ K SOUDU

37. Ve své zprávě Vláda vyzvala Soud, aby shledal, že odposlech žadatelovy telefonní linky nepředstavoval porušení článku 8 Úmluvy.

38. Žadatel požádal soud, aby shledal porušení článků 6 a 8 Úmluvy a aby mu přiznal spravedlivé zadostiučinění podle článku 50 Úmluvy.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 6 Úmluvy

39. Ve své zprávě Soudu žadatel opakoval svoji stížnost, kterou předložil Komisi podle článku 6 Úmluvy, a kterou Komise prohlásila za nepřípustnou (viz odst. 35 a 36 výše). Tvrdil, že jediným podkladem pro jeho odsouzení byly důkazy získané odposlechem jeho telefonu, a že bez nich by nebylo možné prokázat jeho vinu.

40. Nicméně, jelikož rozsah případu před Soudem je vymezen rozhodnutím Komise o přípustnosti, Soud nemá pravomoc obnovit záležitost prohlášené za nepřípustné (viz mimo jiné rozsudek ve věci *Masson a Van Zon versus Holandsko* ze dne 28. září 1995, Řada A č. 327–A, str. 16, odst. 40 a rozsudek ve věci *Leutscher versus Holandsko* ze dne 26. března 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996–II, str. 434, odst. 22).

II. Údajné porušení článku 8 Úmluvy

41. Žadatel tvrdil, že odposlech jeho telefonního spojení zakládá porušení článku 8 Úmluvy, který stanoví: „1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže zasahovat do výkonu tohoto práva kromě případů, kdy je to v soudadu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Použitelnost Článku 8

42. Soud má za to, že z precedenčního práva je zřejmé, že telefonní hovory z obydlí osoby spadají pod pojem „soukromého života“ a „korespondence“, na které odkazuje článek 8 (viz následující rozsudky: *Klass a další versus Německo* ze dne 6. září 1978, Řada A, č. 28, str. 21, odst. 41, *Malone versus Spojené království* ze dne 2. srpna 1985, Řada A č. 82, str. 30, odst. 64, a *Kruslin versus Francie* a *Huvig versus Francie* ze dne 24. dubna 1990, Řada A, č. 176–A a B, str. 20, odst. 26, a str. 52, odst. 25). Tento bod nebyl brán v pochybnost.

B. Soulad s článkem 8

I. Argumenty osob, které stanuly před Soudem

(a) Žadatel

43. Hlavní tvrzení žadatele bylo, že odposlech jeho telefonních hovorů založil neoprávněný zásah do výkonu jeho práva na respektování jeho soukromého života v rozporu s článkem 8. Argumentoval, že zákonný základ pro vydání tohoto opatření nebyl dostatečně předvídatelný a zřejmý a že existence obecného a neomezeného systému odpoledu přenášených zpráv byla v rozporu s ustanovením článku 8, zejména v důsledku chybějícího soudního dohledu v daném případě. Žadatel odkázal na rozsudek Soudu ve věci *Malone versus Spojené království* ze dne 2. 8. 1984 (Řada A č. 82, str. 32–33, odst. 68) a uvedl, že „zákon“, konkrétně španělská ústava, která byla přímo aplikovatelná, neboť v daném případě nebyl aplikovatelný žádný jiný zákon, nevymezila „rozsah jakékoli pravomoci či způsob jejího výkonu natolik jasně, aby s ohledem na oprávněný účel, který je sledován, mohla být dostatečným podkladem pro poskytnutí ochrany proti svémocnému zasahování do práv jednotlivce.“

Žadatel uvedl, že odposlech telefonních hovorů nespĺňoval požadavky stanovené precedenčním právem Soudu, konkrétně v tom smyslu, že vyšetřující soudce neuvedl dostatečné důvody ve svém příkazu ze dne 19. listopadu 1985, kterým nařídil odposlech žadatelovy telefonní linky. Žadatel zdůraznil, že rozkaz je podobný „standardnímu rozhodnutí“, neboť neobsahoval žádnou zmínku o skutečnostech, na kterých je založen anebo na důvodech, které by mohly ospravedlnit takové opatření; kromě toho opatření nebylo přiměřené závažnosti trestného činu.

(b) Vláda

44. Podle tvrzení Vlády bylo zasahování do žadatelova soukromého života v souladu s právním řádem (viz článek 18 Ústavy a ustanovení trestního řádu, která byla použitelná podle extenzivního výkladu článku 579 trestního řádu před jeho novelizací z roku 1988) a bylo ospravedlněno potřebou prokázat, že byl spáchán předmětný trestný čin. Vláda rovněž poukázala na to, že ustanovení vztahující se na základní práva jsou konstruována v souladu se Všeobecnou deklarací lidských práv a s mezinárodními dohodami, které Španělsko ratifikovalo v této oblasti (viz odst. 29 výše).

Příkaz k odposlechu žadatelovy telefonní linky byl dán vyšetřujícím soudcem v řádně odůvodněném rozhodnutí v souvislosti s trestním řízením zahájeným v důsledku urážejících a výhrůžných telefonátů a dopisů. Toto opatření bylo nutné k zjištění a ověření skutečnosti důležitých pro řízení. Odposlech byl časově omezen a nahrávky z kazet byly přepsány a dány k dispozici k nahlédnutí a vyjádření obou stran. Kromě toho telefonní čísla a jména telefonních účastníků, kterých se toto opatření týkalo, byla uvedena v nařízení, stejně tak jako zákonná ustanovení, na kterých bylo založeno rozhodnutí o odposlechu přenášených zpráv.

Vláda konkrétně odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. června 1992 (viz odst. 34 výše), které bylo vyneseno dva roky před rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 19. března 1994, a na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 16. listopadu 1994 (viz odst. 27 a 28 výše), ve kterých veškeré obligatorní podmínky použitelné podle španělského práva, tak jak byly stanoveny na základě precedenčního práva Soudu, byly podrobně vyloženy.

(c) Komise

45. Před Soudem delegát Komise poukázal na to, že v rozhodnou dobu španělský právní řád upravující odposlech telefonů neposkytoval přiměřené záruky; neuváděl rozsah a způsob výkonu tohoto práva propůjčeného orgánům s jasností a přesností vyžadovanou Úmluvou. I když legislativa a zejména precedenční právo v této oblasti se vyvíjely velmi pozitivním směrem, tento vývoj začal až několik let po tom, co byl nařízen předmětný příkaz.

2. Hodnocení soudem

(a) Obecné zásady

46. Následující zásady důležité pro tento případ byly stanoveny Soudem v jeho precedenčním právu:

(i) Odposlech telefonních hovorů představuje zásah státního orgánu do práva na respektování soukromého života a korespondence. Takový zásah je porušením článku 8 odst. 2, ledaže je „v souladu s právem“, sleduje alespoň jeden oprávněný cíl podle odstavce 2 a kromě toho je „nezbytný v demokratické společnosti“ k dosažení těchto cílů (viz rozsudek ve věci Kopp versus Švýcarsko ze dne 25. března 1998, Reports 1998–..., str., odst. 50).

(ii) Slova „v souladu s právem“ požadují především, aby napadené opatření mělo nějaký základ ve vnitrostátním právu. Nicméně, tento výraz se nevztahuje pouze na vnitrostátní právo, ale vztahuje se rovněž k charakteristice práva, která vyžaduje, aby bylo v souladu se zásadou právního státu (rule of law). Tento výraz tudíž naznačuje, že ve vnitrostátním právu musí existovat opatření pro ochranu proti svévolnému zasahování státních orgánů do práv zaručených v odstavci 1 (viz rozsudek ve věci Malone citovaný výše, str. 32, odst. 67). Z tohoto požadavku vyplývá potřeba přístupnosti práva osobě, které se to týká a která musí rovněž umět předvídat jeho následky pro sebe (viz rozsudek ve věci Kruslin citovaný výše, str. 20, odst. 27 a rozsudek ve věci Kopp citovaný výše, str., odst. 55).

(iii) Zejména tam, kde je moc vysokého úředníka vykonávána tajně, je zřejmé nebezpečí svémocí. V souvislosti s tajnými opatřeními dohledu nebo odposlechu státními úřady požadavek předvídatelnosti naznačuje, že vnitrostátní právo musí být dostatečně jasné, pokud jde o požadavky, které občanům přiměřeně vymezují okolnosti a podmínky, za nichž jsou státní úřady zmocněny učinit jakákoli taková tajná opatření (viz rozsudek ve věci Malone citovaný výše, str. 31–32, odst. 66–67; rozsudek ve věci Kruslin citovaný výše str. 22–23, odst. 30; rozsudek ve věci Halfordová versus Spojené království ze dne 25. června 1997, Reports 1997–III, str. 1017, odst. 49 a rozsudek ve věci Kopp citovaný výše, str., odst. 64). Je nutné mít jasná, detailní pravidla týkající se tohoto předmětu zejména proto, že technologie, která je k dispozici, se stává stále rafinovanější (viz rozsudek ve věci Kruslin citovaný výše, str. 23, odst. 33; rozsudek ve věci Huvig citovaný výše, str. 55, odst. 32 a rozsudek ve věci Kopp citovaný výše, str., odst. 72).

*Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit XIV/98, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 20605/92, str. 21.

(iv) Rozsudky ve věcech *Kruslin* a *Huvig* uvádí následující minimální záruky, které by měly být stanoveny v zákoně, aby se zamezilo zneužití pravomoci: definice kategorie osob, jejichž telefon může být odposloucháván na základě soudního příkazu, druh trestných činů, které mohou dát podnět k takovému příkazu, časové omezení odposlechu telefonu, postup pro sepsání souhrnné zprávy obsahující odposlouchávané hovory, opatření, která je nutno učinit, aby přenos kazet zůstal neporušený a kompletní pro případně přezkoumání soudcem a obhajobou, a okolností, za kterých mohou nebo musí být nahrávky vymazány nebo pásky zničeny, zejména tehdy, jestliže byl obviněný zproštěn obžaloby vyšetřujícím soudcem anebo soudem (loc. cit. str. 24, odst. 35 a str. 56, odst. 34).

(b) Použitelnost těchto zásad v daném případě

1. Zdali došlo k zasahování?

47. Odposlech telefonní linky pana Valenzuely Contrerase v období od 26. listopadu do 20. prosince 1985 (viz odst. 14 a 16 nahoře) představuje „zasahování státního úřadu“ ve smyslu článku 8 odst. 2 do žadatelova výkonu jeho práva na respektování soukromého života a korespondence. Tento bod také nebyl brán v pochybnost. Rovněž není rozhodující v tomto ohledu, že – jak naznačila Vláda – byl použitý pouze „měřicí“ systém (viz rozsudek ve věci *Malone* citovaný výše, str. 38, odst. 87).

2. Bylo zasahování oprávněné?

48. Je nezbytné prozkoumat, zdali zasahování splňovalo požadavky článku 8 odst. 2.

(i) Bylo zasahování v souladu s právem?

49. Není popíráno, že španělské právo dává právní základ pro takové opatření. Soud se tudíž omezuje na konstatování, že článek 18 odst. 3 Ústavy, o který se vyšetřující soudce zvláště opíral při vydávání příkazu k odposlechu žadatelovy telefonní linky, stanoví, že „důvěrnost dopravovaných zpráv, zejména poštovních, telegrafických a telefonních je zaručena, nerozhodne-li soud jinak“ (viz odst. 14 a 29 výše).

50. Druhý požadavek vyplývající ze slovního spojení „v souladu s právem“, totiž ten, že právo má být přístupné, nepředstavuje problém v tomto případě.

51. Tak tomu není v případě třetího požadavku, totiž, že právo má být předvídatelné, pokud jde o jeho význam a druh použitelných opatření.

52. Vláda tvrdila, že příslušná zákonná ustanovení a precedenční právo Nejvyššího soudu a Ústavního soudu jako celek (viz odst. 29, 30 a 32–34 výše) opodstatňují závěr, že odposlech telefonu nařízený v daném případě splnil požadavek předvídatelnosti stanovený Evropským soudem.

53. Soud proto musí zhodnotit kvalitu právních předpisů, které byly použity v případě pana Valenzuely Contrerase.

54. Soud zejména poznamenává, že žadatelova telefonní linka byla odposlouchávána v souladu s článkem 18 odst. 3 Ústavy, který je jediným ustanovením umožňujícím v době nařízení telefonního odposlechu omezení týkající se práva důvěrnosti telefonických zpráv (viz odst. 29 výše). Soud má však za to, že za účelem ospravedlnění svého rozhodnutí, soudce, který nařídil toto opatření, bral v potaz hlavu VIII oddílu II trestního řádu, který byl platný v dané době „o vstupu do uzavřených prostor a jejich prohlídce, o otevírání knih a písemných dokumentů a o odposlechu a otevírání písemných a telegrafických zpráv“ (viz odst. 14 a 30 výše).

55. Vláda tvrdila, že soudce, který nařídil odposlech žadatelovy telefonní linky, v daném případě splnil záruky doporučené Soudem v této souvislosti. Soud označil totožnost a telefonní číslo dvou podezřelých, stanovil, že opatření bylo učiněno za účelem vyšetřování určitých událostí, ohledně kterých probíhalo policejní šetření, omezil trvání tohoto opatření na dobu jednoho měsíce a dohlížel nad jeho výkonem. Vyšetřující soudce následně učinil bezpečnostní opatření a záruky proti svévoli upřesněné v rozsudcích ve věcech *Kruslin versus Francie* a *Huvig versus Francie* pět let předtím, než byly vyneseny tyto rozsudky.

56. Soud uznává, že vyšetřující soudce se pokusil zajistit co největší ochranu, pokud jde o výkon příkazu k odposlechu v souladu se zákonným ustanovením tehdy platným. Vzal v potaz, alespoň obecně, ta ustanovení trestního řádu o „vstupu do uzavřených prostor a jejich prohlídce, o otevírání knih a psaných dokumentů a o odposlechu a otevírání psané a telegrafické korespondence“ (viz odst. 14 výše), která sloužila jako základ pro jeho rozhodnutí.

57. Nicméně, je nutné poznamenat, že záruky uvedené Vládou (viz odst. 55 výše), odvozené z extenzivního výkladu zákonných ustanovení nebo soudních rozhodnutí, nebyly zjevně ze skutečného znění článku 18 odst. 3 Ústavy, anebo z převážné části z ustanovení trestního řádu, která bral v úvahu soudce, když nařizoval odposlech žadatelových telefonních hovorů (viz odst. 14 a 30 výše).

58. Soud si je vědom snahy legislativy a soudních orgánů zavést jak v legislativě tak v praxi ve Španělsku záruky požadované v této oblasti Úmluvou. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. června 1992 (viz odst. 34 výše) pro to stanoví nejlepší příklad. Avšak Soud, stejně tak jako delegát Komise, poznamenává, že k tomuto vývoji došlo až dlouho po nařízení odposlechu žadatelovy telefonní linky.

Soud rovněž poznamenává, že v každém případě v rozhodnutí, na které je odkázáno výše, Nejvyšší soud nevykládal legislativu použitelnou v době nařízení odposlechu žadatelova telefonu, ale legislativu novelizovanou základním zákonem č. 4/1988 ze dne 25. května 1988 (viz odst. 31 výše), kterou byl vložen do ustanovení článku 579 trestního řádu pojem odposlechu telefonu.

59. Soud poznamenává, že některé z podmínek nezbytných podle Úmluvy k zajištění předvídatelnosti účinků „práva“ a následně k zaručení ochrany práva na soukromý život a dopravované zprávy nejsou zahrnuté ani v článku 18 odstavce 3 Ústavy ani v ustanoveních trestního řádu, která byly citována v příkazu ze dne 19. listopadu 1985 (viz odstavce 14 a 30 výše). Tato ustanovení obsahují zejména podmínky týkající se vymezení kategorie osob, kterým je možno na základě soudního příkazu odposlouchávat telefon, druhu trestních činů, které se mohou stát podnětem k takovému příkazu, časové omezení odposlechu telefonu, postup pro sepsání souhrnných zpráv obsahujících odposlouchávané hovory a pro použití a zničení nahrávek (viz odstavce 46 /iv/ výše).

60. Stejně jako delegát Komise, ani Soud nemůže uznat argument Vlády, že od soudce, který nařídil odposlech žadatelovy telefonní linky, nebylo možné očekávat znalost podmínek stanovených v rozsudcích ve věcech *Kruslin* a *Huvig* pět let před tím, než tyto rozsudky byly vyneseny v roce 1990. Soud zdůrazňuje, že podmínky, na které je Vládou odkazováno ve výše citovaném rozsudku, týkající se kvality práva, vyplývají z Úmluvy samotné. Požadavek, že účinky „práva“ mají být předvídatelné, znamená v oblasti odposlechu telefonních hovorů, že záruky stanovující rozsah volné úvahy orgánů a způsob, jakým má být tato volná úvaha uplatněna, musí být podrobně stanoveny ve vnitrostátním právu se závaznými účinky, které vymezují volnou úvahu soudce, pokud jde o použití takových opatření (viz odst. 46 /iii/ a /iv/ výše). Proto španělské „právo“, které musel vyšetřující soudce použít, mělo poskytovat tyto záruky s dostatečnou přesností. Soud dále poznamenává, že v době nařízení odposlechu žadatelovy telefonní linky již stanovil v rozsudku, ve kterém shledal porušení článku 8, že „zákon musí být dostatečně jasný, pokud jde o podmínky zaručující občanům přiměřené údaje o okolnostech a podmínkách, za kterých mohou být státní orgány zmocněny přikročit k tomuto tajnému a potenciálně nebezpečnému zásahu do práva na ochranu soukromého života a doručovaných zpráv“ (viz rozsudek ve věci *Malone* citovaný výše, str. 32, odst. 67). Dále Soud poznamenává, že v každém případě

§ 67). In addition, the applicant's telephone call did not be-

... not certainty at the time in which it should be granted equal protection to the applicant as cited above,

... not consider it necessary to be applied with in the

... it provides: "The authority of a High Court ... Convention, the consequences of this for the injured party, the authority of a High Court ... Convention, the consequences of this for the injured party."

... is a result of his conviction and the

... that would in itself

... Article 8 and the consequences of his conviction

... before the Constitutional

... applies in such

vyšetřující soudce, který nařídil odposlech žadatelových telefonních hovorů sám poskytnul řadu záruk, které podle sdělení Vlády byly požadovány podle precedenčního práva až mnohem později.

61. Shrnutí španělského práva, jak psané tak nepsané, nestanovilo s dostatečnou určitostí v rozhodnou dobu rozsah volné úvahy orgánů v předmětné oblasti ani způsob jejího uplatnění. Panu Valenzuelovi Contreasovi tudíž nebyl poskytnutý minimální stupeň právní ochrany, na kterou mají občané právo v souladu se zásadou právního státu (rule of law) v demokratické společnosti (viz rozsudek ve věci Malone citovaný výše, str. 36. odst. 79). Proto zde došlo k porušení článku 8.

(ii) Účel a potřeba zasahování

62. S ohledem na předchozí závěr Soud stejně jako Komise nepovažuje za nezbytné zabývat se tím, zdali v daném případě byly splněny další požadavky odst. 2 článku 8.

III. Použití článku 50 Úmluvy

63. Žadatel požadoval spravedlivé zadostiučinění podle článku 50 Úmluvy, který stanoví: "Jestliže Soud shledá, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této Strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění."

A. Náhrada škody

64. Žadatel požadoval 1.304.181 peset jako peněžitou škodu, kterou utrpěl v důsledku svého odsouzení, odpovídající odškodnému, které musel zaplatit paní M., pokutě, která mu byla uložena, a částí právních nákladů, které musel nést před madridským zemským soudem (Audiencia Provincial).

65. Vláda argumentovala, že za okolností daného případu tento rozsudek představuje sám o sobě dostatečně spravedlivé zadostiučinění. Delegát Komise se nevyjádřil.

66. Soud má za to, že není dána žádná příčinná souvislost mezi shledáním porušení článku 8 a údajnou peněžitou škodou odpovídající částkám, které musel žadatel zaplatit v důsledku jeho odsouzení za vyhrožování. Požadavek je tudíž nutno zamítnout.

B. Náklady a výdaje

67. Žadatel požadoval 1.500.000 peset za výdaje a poplatky právnímu zástupci, které mu vznikly v řízení před Ústavním soudem a před institucemi Úmluvy.

68. Vláda považuje tyto nároky za přijatelné.

69. Delegát Komise se nevyjádřil.

70. Na nestranném základě s ohledem na kritéria použitelná za takových okolností Soud přiznává požadovanou částku v plné výši.

C. Úrok z prodlení

71. Podle informací, které byly k dispozici Soudu, zákonný úrok použitelný ve Španělsku v době přijetí tohoto rozsudku činí 7.5 % per annum.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOHLASNĚ

1. potvrzuje, že není pravomocný k rozhodnutí o žadatelově stížnosti podle článku 6 Úmluvy,
2. potvrzuje, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy,
3. potvrzuje, že:
 - (a) žalovaný Stát má zaplatit žadateli do tří měsíců 1.500.000 (milion pět set tisíc) peset za náklady a výdaje,
 - (b) úrok ve výši 7.5 % ročně bude splatný z částek po uplynutí výše uvedené tříměsíční lhůty až do vypořádání,
4. zamítá zbývající nároky na spravedlivé zadostiučinění.

Rozsudek byl vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášen na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 30. července 1998.

Herbert PETZOLD
tajemník Soudu

Rudolf BERNHARDT
předseda

Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourg
Vydává Nejvyšší soud ČR v Nakladatelství ORAC, s. r. o., Praha
Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera
Nakladatelská redakce: JUDr. Karel Havlíček
Překlad: Nicole Grmelová
Sazba: Ivana Šteřlová
Tisk: OSTRAVSKÉ TISKÁRNĚ, a. s., Ostrava

NOVINOVÉ VÝPLATNÉ
poštovné úvěrováno
pošta Ostrava 2

NOVINOVÉ VÝPLATNÉ
placeno převodem
pošta OZ Praha 025

Index 47 301

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1999 (LI).
Přílohový sešit XVII, ročník přílohových sešitů – V, z 1. 3. 1999.
Vydává Nejvyšší soud ČR v Nakladatelství ORAC, s. r. o., Praha.
Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera.
Adresa redakce: 657 37 Brno, Burešova 20, tel.: 05/41321237.

Ročně vycházejí 4 přílohové sešity.

Rozšiřuje, objednávky předplatného přijímá a informace o prodeji a odběru podává
Nakladatelství ORAC, s. r. o., 106 00 Praha 10, Jabloňová 80.

Administrace Nakladatelství ORAC: tel.: 02/758716, 02/755843, fax: 02/758720,

e-mail: orac@comp.cz; www.orac.cz

Podávání novinových zásilek povoleno: Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Přeprava Praha, čj. 722/96, dne 21. 2. 1996.

Podávání novinových zásilek povoleno: Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Severní Morava,
čj. 3687/95-P/1 ze dne 28. 12. 1995